

**BIBLIOTECA ...
... MINERVEI**

A. THEURIET

40564 @ 458

**LUMINI ::
ȘI UMBRE**

TRADUCERE DE

DIMITRIE C. ZAVALIDE

**N°. 163
30 BANI**

1. M. Sadoveanu. — Duduia Margareta.
2. L. Andreiew. — Guvernatorul.
3. L. Andreiew. — Nuvele.
4. P. Mérimée. — Carmen.
5. M. Eminescu — Proza literară.
6. T. Robeanu. — Poezii postume.
7. Alphonse Daudet. — Scrieri din moara mea
8. Teodor Vărnăv. — Istoria vieții mele.
9. Ioan Slavici — Spiru Călin.
10. I. Rossignon. — În livadă
- 11—12 I. N. Potapenko. — În slujbă adevărată.
- 13 N. N. Beldiceanu. — Cea dintâi iubire.
14. Karl Emil Franzos. — Vrăjitoarea.
15. C. Negruzzi. — Traduceri în proză.
- 16 — 17. N. V. Gogol. — Tarass Bulba. Vol. I. și II.
18. Al. G. Doinaru. — Călugărul Gherasim.
- 19 Slavici — Din valurile vieții.
20. Camille Flammarion. — Visuri înstelate
21. Ivan Turghenief. — Povestiri vânătoarești.
22. R. Festeticz — Țărături bizare.
- 23 Grazia Deledda. — Valurile vieții.
24. M. Muleanu, H. Risoverghi, Cuciureanu — Scrieri alese.
25. H. S. Olcott. — Catehismul Bisericii Buddhiste de Miază-zi.
26. A. Daudet. — Niverneza.
27. Louis Jacolliot. — În țara fahirilor.
- 28—29. Prosper Mérimée. — Colomba. Vol. I. și II.
30. Dr. Andrei Iliescu-Lespezi. — Căsătoria față de știință.
31. O. Pursch. — Maeștri muzicanți.
32. Fridtjof Nansen. — Spre Pol.
33. Artur Gorovei. — Datinele noastre la naștere.
34. Guy de Maupassant — Cei dintâi fulgi.
35. Z. Barsan — Nuvele.
36. Scarlat Georgescu. — Cartea Poporului sau Drepături și Datorii.
37. I. A. Candrea — Din Bătrâni.
38. A. Dumas-Tatăl — Strigouri Carpaților.
39. I. Adam — Voia mării.
40. Victor Anestin. — Stelele.
41. G. Verga — Fie de ti-groaică
42. I. Ciocărlan. — Viața primăvară.
43. Jules Claretie — Mansarda.
44. E. Zola. — Două Nuvele.
45. Ioan Slavici. — Educația Rațională.
46. Slavici. — Educația Fizică
- 47—48. Leon Tolstoi. — Amintiri dela Sevastopol.

458

LUMINI ȘI UMBRE

1-263

516203H

BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 163.

ANDRÉ THEURIET

LUMINI ȘI UMBRE

NUVELE ȘI SCHITE

TRADUSE DE

DIMITRIE C. ZAVALIDE

BUCUREȘTI

«MINERVA» Institutul de Arte
grafice și Editură, B-dul Aca-
demiei 3. — Str. Edgar Quinet 4

1914.

**EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE
GRAFICE «MINERVA», BUCUREȘTI.**

REPRODUCEREA OPRITĂ

INTRE DOUĂ IUBIRI

Eram la începutul carierei mele administrative. Luam parte în calitate de secretar la închirierea locurilor de vânătoare din pădurile Statului din ținutul Haute-Marne. În fundul sălei de licitație, pe o estradă și înaintea unei mese acoperite de hârtii, stăteau membrii biuroului, sub președenția unui consilier județean. Un pădurar-șef cetea caetul de sarcini. În ceeace mă privește, însărcinarea îmi eră să umplu locurile goale din procesele-verbale.

Mulțimea amatorilor era înghesuită în restul sălei rezervată publicului: țărani în cămașe, nobili scăpătați, meșteșugari în haine de sărbătoare, proprietari de țară gătuiți de

gulerile strâmte ale hainelor ; toți cu gâtul întins, cu urechea la pândă, supraveghindu-se grăbit unii pe alții. Când începu licitația loturilor cu scăzământ, neliniștea deveni mai mare : ochii sclipeară, buzele se strâmbau, degetele neastâmpărate căutau creionul în grabă, pentru a socoti pe câte vreun carnet. Într-o vreme, când custodele pădurilor vesti punerea la licitație a «trei hectare din pădurea Val de Frais» văzui ușa din fund deschizându-se încet «cinci sute de franci» strigă pădurarul-șef... «patru sute cincizeci!... patru sute!..» Dintr'odată ușa se deschise și în deschizătura ei se arătă un cap creț, ars de soare, semeț, și un glas puternic strigă : «Eu dau». Mulțimea amatorilor zăpăcită aruncă o privire furioasă acestui concurent neașteptat, care venea așa vulpește, ca să le ia apa dela moară.

— Numele dumitale ? întrebă președintele.

— Conte de Nonsart-Cresolle ! răspunse noul venit, îndreptându-se către masă pentru a semna procesul-verbal.

Mă uitam cu mirare la purtătorul acestui nume istoric care dăinuia de pe timpul cruciadelor. Era un om înalt, îmbrăcat într-o haină largă eșită de soare. Niște jambiere de pânză îi învăluiau pulpele slabe și o tolă de piele îi atârna la șold. Dar cu toată îmbrăcămintea lui săracăcioasă, avea o înfă-

țișare deosebită: părul des împodobind o frunte înaltă, ochii albaștri vioi, aruncând drept înaintea lor o privire mândră, nasul lung și subțire, mustața deasă umbrind o buză disprețuitoare și luătoare în răs...

— D-v. sunteți chiar domnul de Nonsart-Cresolle? zise președintele uimit de ciudata înfățișare a concurentului.

— Aceasta vă miră poate?... răspunse el batjocoritor. Dacă vă îndoiți, întrebați pe d-l custode. El mă cunoaște foarte bine!...

— Așa e, încuviință pădurarul.

Cu un scris stângaci și greoi, ciudatul conte semnă procesul-verbal pe care îl avea dinainte; pe urmă aruncă condeiul, se întoarce și se perdu în mulțime, lăsându-mă mirat de numele său boeresc, de înfățișarea lui perpelită, de mândria lui ciudată...

În timpul acesta, custodele șoptea:

— Da, d-nilor, acesta e un Nonsart-Cresolle adevărat... străbunii lui stăpâneau toate ținuturile din Apprey Musseau și Saintonge. Bunicul lui luând calea pribegiei în 1791, moșiile fură confiscate și vândute și când Nonsartii se întoarseră după restaurațiune, nu mai găsiră nimic; Ludovic al XVIII dădu, ca tuturor emigraților, două sute de mii de franci tatălui omului care l-ați văzut, care se așează la Roselière și se însură cu o femeie din popor. Și știți vorba, ce naște din pisică

șoareci mănâncă; acela pe care l-ați văzut e un sălbatec, își mănâncă restul banilor ce i-a mai rămas în tovărășia celor mai strașnice haimanale. Acum, e aproape să se ruineze cu o femeie de nimic care îi este și iubită și îngrijitoare...

Cinci ani după această întâmplare, valurile vieții administrative mă duseră în Haute-Marne, la Vivey, ținutul cel mai plin de păduri din partea locului. Intr'o după amiază de Ianuarie, mă întorceam de la Grancey unde petrecusem o zi și o noapte la un prieten al meu. În acest timp, ninsese în deajuns pentru ca viscolul să astupe toate cărările și pentru ca să se schimbe înfățișarea tuturilor poenelor și tuturilor huceagurilor, cu care eram prea puțin deprins. La o răspântie, luând drumul la stânga îmi dădui seamă, dar prea târziu, că mă rătăcisem. Mă pomenii pe o cărare părăsită pe povârnișul căreia firile de iarbă uscată fășiau sub promoroacă. La dreapta și la stânga, umbrelé încovoiate ale copacilor se desprindeau de pe cerul cenușiu și întunecat. Nici un zgomot, fără de cât acela pe care-l făceau picioarele mele lunecând pe zăpada înghețată a cărării; pretutindeni o tăcere desăvârșită. În Ianuarie noaptea vine repede, și mă gândeam cu frică

la întâmplarea neplăcută de a rătăci pe întineric prin această pădure necunoscută. Mă hotărâi să merg tot înainte până ce poate voi zări o clopotniță în vreun sat sau acoperișul vreunei case. Mergeam călcând rar, ascultând și cercetând zările... Dar nimic... Nici un zgomot de secure, nici un semn după care să mă iau ca să găsesc calea. În vremea aceasta, se întuneca din ce în ce. Cărarea scobora dintr'odată și pe neașteptate mă pomenii în fundul unei vâlcele de unde izvoră un pârâiaș a cărui apă, crescând puțin câte puțin, alcătuia un fel de iaz împrejmuit de stuhăriș. Pe această întindere de apă, amurgul își reflecta cele din urmă lumini. În timp ce chibzuiam, dacă n'ași face mai bine să o iau pe urma râului și astfel poate să găsesc calea, auzii într'un tufiș un zgomot înfundat de crengi uscate, și în lumina nelămurită a amurgului putui să deosebesc un țaran îmbrăcat cu un cojocel, cu o tolă la spate, răsărind dintre crengile tufișului și gata să treacă prin vâlcea.

— Stai ! strigai eu.

Omul se opri, păru că mă privește cu nepăsare, apoi se hotărî să stea cu mine de vorbă.

— Voinicule, îi zisei, am prăpădit drumul ; unde sunt aici ?

Întrebarea mea familiară îl făcu să aibă

oarecare îngăduință binevoitoare și cu un glas puternic îmi răspunse scurt :

— Ești la Roselière !

La Roselière ! Numele acesta nu-mi era necunoscut, nici această voce puternică și mândră. Și dintr'odată, amintirea ciudatului amator pe care-l văzusem, de mult, la închirierea locurilor de vânătoare, îmi reveni în minte. Cu tot întunericul care se lăsase, și pălăria de postav trasă pe ochi, cu cât cercetam pe țaranul acesta cu cojocel găsim privirea hotărâtă, nasul lung și fin, mustața deasă și gura desprețuitoare care mă uimise altădată. Numai atât că, omul mai îmbătrânise și mustața începuse să se cărunțească.

— Să mă ertați, zisei eu scoțându-mi pălăria, nu cu d-l de Nonsart-Cresolle am onoare să vorbesc ?

— Da, domnule, îmi răspunse el pe un ton mai prietenesc ; mă cunoașteți după cum văd ?...

Ii reamintii în ce împrejurări îl văzusem ; pe urmă îmi întorsei gândul asupra întâmplărilor în care mă găseam, și îl întrebai dacă eram departe de Vivey. Imi răspunse surâzând ciudat.

— Sânteți cam la vre-o trei leghe depărtare și nu veți ajunge decât la miezul nopții, presupunând că veți ține drumul drept, ceeace e cam îndoielnic.

— Nu e pe aici vreun sat unde ași putea să poposesc ?

— E un sat, Saintonge, cam la o leghe, dar hanul de acolo e o cârciumă cum nu se poate mai murdară.

Păru că se gândește o clipă, pe urmă mă bătu pe umăr :

— Da, parcă-mi reamintesc de d-v... Faceți-mi plăcere și haideți la mine... Roselière e la o bătae de pușcă de aici... Nici vorbă veți mânca prost și vă veți odihni pe un pat tare, dar tot va fi mai bine ca la cârciumă.

— Vă mulțumesc, domnule, îngânai.

— Da, da!... Haidem, să pornim !...

* * *

Apucarăm la dreapta pe un drum mărginit de tei. După vreo zece minute de mers, ne oprirăm în fața unei case țărănești, aproape dărăpănată, cu acoperișul înverzit de mușchi, și care, în una din laturi avea un coteț pentru porumbei. La spatele acestei case, o grădină mare cobora până în albia unui râușor a cărui șopotit îl auzeam prin noapte.

— Iată conacul, zise surâzând d-l de Non-sart-Cresolle. Nu-i de fel bogat, dar veți fi primit din toată inima.

Mă luă de mână și intrarăm într'o săliță întunecoasă care despărțea staulele de odăile

de locuit și, deschizând o ușă, mă introduse într'o odaie mare, luminată de jăratul de pe o vatră pe care ardea un braț de vreascuri.

— D-ta ești, domnule de Nonsart? bombăni o femeie care stătea lângă vatră și păzea o oală cu de ale mâncărei care fierbea zgomotos. După mirosul care se strecura prin crăpătura capacului, bănuiam că e o mâncare de epure.

— Eu sunt, Marie, și-ți aduc un musafir... Aprinde lampa!

Maria se supuse urmând să bodogănească. La lumina unui opaiț, lămurii figura unei femei cam de vreo 40 de ani, slabă, cu sprincenele încruntate, cu niște ochi mici și pătrunzători. În aceeași vreme am putut să-mi dau seamă că odaia în care mă găseam slujă în același timp și ca bucătărie, și ca sufragerie, și ca odaie de culcare, căci, într'un ungher, un alcov cu perdele de pânză roșie lăsa să se zărească un pat de dormit. Pe masa grea din mijlocul odăiei, era totul pregătit pentru cină, și Maria — fără îndoială slujnica și iubita despre care auzisem vorbindu-se altădată — puse lampa.

— Ține, zise Nonsart scoțându-și tolba de unde scoase la iveală două rațe sălbatice, pune-le la răcoare în cămară... Vezi de mai pune o farfurie, și repede, repede!... Dom-

nului trebuie să-i fie grozav de foame, și mie de asemenea !

Mă pofti să mă așez, și în timp ce Maria se pregătea să aducă supa, văzui pe găzduitorul meu întorcând capul și căutând cu privirea pe cineva care lipsea.

Abea atunci băgai de seamă că în fața mea era un al patrulea tacâm.

— Bine, întrebă deodată d-nul de Nonsart, dar Desirea unde-i ?...

— Aici ! răspunse o voce frumoasă și limpede care părea că vine din săliță. Pe urmă ușa se deschise și în cadrul ei apărură o fetiță ca de vreo optsprezece ani, care intră cu un felinar în mână.

— Unde ai fost ? o întrebă găzduitorul meu cu glasul potolit.

— Am trimis-o să închidă vaca, bombăni Maria.

Nonsart încrunță sprincenele și aruncă îngrijitoarei sale o privire supărată :

— La naiba ! nu ți-am spus de atâtea ori !... Asta nu e treaba fetei aceștia !...

— Da, nici vorbă, bodogăni Maria aducând mâncare și așezând-o pe masă, vezi bine, e ducesă !

— Ducesă sau nu, nu vreau ca să închidă ea vaca. Zenobia știi că e rea și Desirea e amenințată să fie împunsă într'o bună zi.

— Nici vorbă, mai bine să fiu împunsă eu, nu-i așa ? răspunse servitoarea batjocoritor.

— Destul!... Vino drăguța mea, stai ici lângă mine și mănâncă...

În aceiași vreme luă capul drăgălașei fetițe într'amândouă mâinile lui și o sărută pe frunte. Și în vreme ce Nonsart își prelungea felul acesta de a alinta, aproape ca pe o amantă, pe această fetiță, Maria, la spatele lui, rânjea, ridica din umeri și am surprins o privire plină de ură aruncată Desireei care, după ce se lăsase să fie alintată ca un copil, se așezase în fața mea. Fără să vreau simțeam și eu plăcere, să-mi arunc privirea asupra acestei copilițe cu părul castaniu și creț Subțirică, zveltă, abia formată, cu ochii albaștri în care strălucea o lumină nelămurită, cu nasul mic și nările mișcătoare, cu gura mică și buzele carnoase, avea gingășia și paliditatea trandafirie a unei flori de pădure.

— E fiica unui fost prieten al meu, îmi șopti Nonsart ca să mă lămurească ; tatăl său a murit strivit de un copac pe când îl tăia, și fata a rămas astfel fără familie... Am luat-o la noi ; ființa ei înveselește casa și mă reîntinerește...

Maria ridică din nou din umeri, și își arată nemulțumirea trântind pe masă farfuria cu friptură ; după aceea, ne întoarse spatele și se așeză iarăși la vatră.

— Marie, strigă Nonsart, nu vii să mănânci ?

— Mulțumesc, nu mi-i foame.

— Iarăși te-ai supărat ? să-ți fie de bine !...

Tăcurăm un răstimp.

Incepui să bănuiesc o dramă casnică între vechea iboynică care se vedea încetul cu încetul înlocuită de această fată tânără, plină de viață, care pune zi cu zi mai multă stăpânire pe sufletul stăpânului ajuns pe pragul bătrâneței. Pentru ca să întrerup această liniște înăbușitoare, zisei gustând din friptură :

— Ce carne gustoasă !... Văd că tot mai păstrezi obiceiul de a vâna, d-le de Nonsart.

— Da, îmi răspunse el cu o adâncă părere de rău ; numai atât că nu mai sunt închirietorul locurilor de vânătoare... Timpurile sunt grele și banii sunt pe sfârșite...

... Și cu toate astea, nimeni nu mă poate împiedica să nu răpesc vânatul de sub nasul pădurarilor... s'au pus luntre și punte să mă prindă, dar puțin îmi pasă de dâșii, le șterpelesc vânatul cel mai de preț. Dacă vei veni să mă mai vezi prin Februarie te voi ospăta cu căprioară... știu una căreia îi voi face felul chiar zilele astea...

— Vezi bine ca într'o bună zi să nu-ți facă și d-tale cineva felul, d-le de Nonsart, șopti Maria ridicându-se dela vatră pentru ca să strângă masa... Caută mai bine și păzește-te !...

Pe când vorbea, o văzui aruncând asupra lui o privire răutăcioasă, plină de amenințări...

— Haidem să ne culcăm ! întrerupse găzduitorul meu aprinzând un felinar...

* * *

O jumătate de ceas după aceea, culcat în patul meu și în liniștea odăei începui să ațipesc încet gândindu-mă la figura drăguță a Desireei și întrebându-mă dacă nu împărțea cu stăpânul ei patul cu alcov, pe care-l văzusem în fundul bucătăriei...

A doua zi, des de dimineată, mă deșteptă Nonsart.

— Drum bun... Imi pare rău că nu pot să te întovărășesc în dimineata aceasta, pentru că trebuie să fiu foarte de dimineată în pădurile din La Faye... Desirea, care duce lapte oamenilor din Courroy, va merge o bucată bună de drum cu d-ta și-ți va arăta calea.

Îi mulțumii călduros și ne despărțirăm. După ce mă îmbrăcai, mă dusei în bucătărie. Maria nu se mai vedea nicăeri și Desireea mă aștepta, cu o găleată de tinichea în mână. Pe cap avea un șal de lână împletită, ale cărui franjuri îi atârnav pe frunte, sub care ochii ei păreau înfloriți ca două albăstrele. Câteva clipe după aceea, mergeam amândoi în tăcere pe drumul înzăpezit.

— D-nul de Nonsart e un om foarte cum se cade, zisei eu într'o vreme, ca s'o fac să vorbească și trebuie să fii foarte mulțumită aici la Roselière.

Ea își strânse buzele și mă privi cu un aer ciudat :

— Capra unde-i legată acolo trebuie să pască, îmi răspunse ea, ca să se ferească parcă de întrebările mele.

Privea soarele care, de bine ce răsărise, erà amenințat să fie înghițit de un pâlc de nouri plumburii.

— Soarele-i alb, șopti iarăși ea, are să mai ningă. Și mergea așa înainte, ca o mașină, fără să vorbească, cu mâinele vârate în îndoiturile hainei ei de lână.

Intr'o vreme mă întrebă :

— Sunteți dela Vivey, domnule ?

— Nu, dar locuesc acolo de vre-o două luni.

— Dar înainte unde ați fost ?

— La Paris.

— Nu mă înșelam... Ah ! Parisul, iată un loc unde ași vrea să mă duc !.. Și e departe, nu-i așa domnule ?

— Da, tare departe, și apoi dragă fetițo, acolo viața-i grea, mult mai grea ca la Roselière...

Un surâs plin de neîncredere i se zugrăvi pe buze :

— La Roselière ... nu sunt totdeauna timpuri bune și liniștite, mai ales acum... D-nul de Nonsart îmbătrânește și e cicălitor... și Maria e o răutăcioasă nesuferită...

Dacă cumva știți sau veți afla că pe la Paris e vreun loc, adaugă ea privindu-mă cu acel aer așa de ciudat, vă rog să mă vestiți și pe mine... Iată drumul d-v. Ținând mereu pe dreapta ajungeți în curând în câmpia dela Vivey... Rămâneți cu bine d-le!...

Ii pusei în mână o piesă de cinci franci, strângându-i-o. Ea mă privi iarăși, fără să vorbească, cu aerul ei de sfinx surâzător, apoi îmi întoarse spatele și dispăru după un tufiș. Rămas singur, cum mergeam încet spre Vivey, mă gândeam că între servitoarea geloasă și această fetișoară nerecunoscătoare, care avea gustul aventurilor, bietul Nonsart trebuie să fi fost foarte nemulțumit!...

Toamna următoare după două luni de concediu, cum treceam din nou prin pădurile de la Sainteonge, în tovărășia pădurarului, îl întrebai despre Nonsart.

— Ce, nu știi nimic? bietul om a fost prins întinzând prinzători, de către tovarășul meu Brulant, într'o dimineată pe când nici nu se aștepta!... Și cum prinsul nu era prea astâmpărat, Brulant l-a împușcat... A mai avut totuși atâta putere ca să se târască până la Roselière unde a și murit... Dar ceeace-i mai

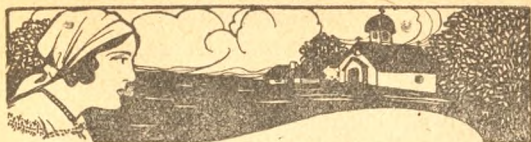
de necrezut și mai ciudat în afacerea asta, domnule, e că însăși Maria, slujnica lui, l-a denunțat lui Brulant...

— Și Desireea, fata lui de suflet?...

Pădurarul zâmbi liniștit:

— Fiică-sa!... Hâm!... Ce fiică? Nu i-a fost nici când!... În sfârșit să zicem că-i așa... A doua zi și-a luat tălpășița!... Era o bucă-țică bună. A luat-o pe calea cea rea...

FLOAREA DE MĂGHIRAN

Pentruce o numeau «Floarea de măghiran», n'am știut-o bine niciodată. Poate pentru că această plantă mirositoare împrejmua din belșug casa din pădure unde femeea locuia cu bărbatul ei, pădurarul Sain-tain Brulant... Dar cred mai degrabă că această drăgălașă poreclă o datora frumuseței sale fragede, atrăgătoare și deosebite, ca și floarea căreia botaniștii i-au dat numele greoi de «origan» și pe care poporul, în graiul lui mai muzical, stăruiește să o numească «măghiran». În realitate, o chema Baptistina și se măritase la douăzeci de ani cu pădurarul dela Lineuse. De mai bine de doi ani locuia la

o poștă de oraș și în marginea pădurei, într'o casă singuratică, bine cunoscută de către vânătorii și locuitorii din partea locului. Mulțumită unei îngăduinți a stăpânirii se găsea totdeauna aici, în timpul verei, tot ce-ți trebuia ca să prânzești sau să cinezi, și cum vinul pădurarului era bun, gazda încântătoare și primitoare, mușterii nu lipseau nici odată. Se vedea de departe ridicându-se pe deasupra stejarilor fumul albastru al casei pădurarului, și se simțea, ca la o bătae de pușcă, mirosul gustos de mâncare de epure împănat cu slănină; toți spuneau: «La han la Lineuse poți petrece minunat» și nici odată nu plecai nemulțumit.

Pe vremea aceea eram vre-o șase flacăiași între opt-spre-zece și două-zeci ani, atunci scăpați din liceu, de frigurile bacalaureatului, doriți nespus de libertate și hoinăreli prin pădure. Ne bucuram din tot sufletul de ceasurile acestea scurte și aducătoare de mulțumiri, când părăsind liceul, nu te gândești temeinic ce îndeletnicire îți vei alege, și întrebuițam cea mai bună parte din timpul ce-l aveam ca să cutreerăm pădurile, să întindem prinzători păsărilor, sau să căutam ciuperci. După asemenea rătăcirii nebunești, flămânzi, arși de soare și plini de rouă, poposeam totdeauna la hanul de la Lineuse. Aci aduceam vânatul și tot ce cu-

legeam de prin pădure. Gazda ne primea cu acelaş veşnic surâs luminos, ne pregătea ciupercile, ne frigea vânatul şi, aşezaţi împrejurul unei mese acoperite cu o pânză de cânepă cenuşie, mâncam cu o poftă nebună, sorbind însetaţi din vinul pădurarului; apoi începeau povestirile vesele dar mai ales privirile înflăcărate pe care le aruncam cu dărnicie «Floarei de măghiran» de care eram cu toţii îndrăgostiţi.

Baptistina era atunci o ȕigăncuşă sveltă cu obraji albi, cu mijlocul mlădios şi sânul rotund, cu înfăţişarea vioae şi plină de viaţă. Ochiul ei negri râdeau şiret sub bogăţia genelor bogate; buzele roşii totdeauna pregătite să zâmbiască, ascundeau un şirag de dinţi ca mărgăritarele. Totdeauna veselă, gata de vorbă, răspunzând drăgălaş, nu te plictiseai niciodată în tovărăşia ei. Ştia o mulţime de cântece ţărăneşti pe care le cânta uşor, cu vocea slabă, dar în care punea multă simţire. Nimeni ca dânsa nu ştia să povestească istorii cam fără perdea, să stăruiască în povestire, fără să dea îndărăt când era vorba de unele amănunte primejdioase şi unele glume cam nesărate... Aşa fiind, noi toţi, băeţi fără experienţă, eram împinşi să credem, din pricina vorbelor ei neascunse, că putem îndrăzni orice, şi lipsa aceasta de smerenie prefăcută ne îndemna

să nădăjduim că vom putea să ne bucurăm de farmecele ei. Frumusețea ei sălbatică, parfumul de tinerețe sănătoasă care se desfăcea din întreaga-i făptură, ni se ridica la creeri și ne amețea cu totul altfel de cât vinul din pivnița-i vrăjită. Ardeam toți șase pentru «Floarea de măghiran» și îi aruncam priviri cari spuneau multe despre dorințele noastre aprinse și despre înfumurata îndrăzneală a nădejdlor noastre.

Ea bănuia toate acestea dar nu se sinchisea de loc. Curtea aprinsă care i-o făceam, supravegherea plină de gelozie pe care o aveam unii asupra altora pentru mișcările cele mai nevinovate, ne făcea foarte puțin periculoși. Ea ne surâdea la toți în același chip, după cum ne umplea și paharele la rând, fără să țină seama pe unul în paguba altuia. Astfel ne ținea în frâu atâta vreme cât eram în casa ei; când ne vedeam afară, de și se purta nepărtinitor cu toți, ne sfădeam adeseaori, pentru dânsa. Fiecare dintre noi avea pretenția că fusese mai luat în seamă și că va ajunge cel dintâi să se bucure de grațiile «Floarei de măghiran».

Acest joc «de-a amorul» nici odată nu se isprăvea fără schimburi de cuvinte grele, fără aluzii răutăcioase, și am fi ajuns să ne certăm rău, dacă unul dintre noi, mai cu-minte, nu ne-ar fi strâns într'o zi, la mar-

ginea pădurei, când eșiam de la Lineuse, mai învrăjbiți ca ori când, și nu ne-ar fi ținut cam următoarea cuvântare :

— Băeți, suntem cu toții niște gură-cască și ne purtăm ca niște proști !... Fără îndoială că «Floarea de măghiran» nu poate să ne iubească pe toți odată, și din pricina asta nici n'avem atâta îndrăzneală... Știți ce ? Haide să tragem la sorti. Acela care va avea noroc va avea și libertatea ca să facă curte Baptistinei și să-i fure inima.

Zis și făcut. Fiecare dintre noi își scrisese numele pe câte un petec de hârtie, îl îndoii și îl aruncă în pălăria lui. Apoi când biletele fură îndestul de amestecate și scuturate, cel mai tânăr din ceată fu însărcinat să scoată repede unul din bilete.

Operația aceasta se făcu în cea mai desăvârșită tăcere, și când biletul fu scos, acela care băgase mâna în «urnă» îl desfăcu :

— Noirtin ! striga el.

Ori, Jacques Noirtin eram eu. Soarta mă alesese ca să cuceresc inima «Floarei de măghiran». Ii salutai foarte mândru, zicându-le :

— D-lor, ne-am înțeles !... Peste puțină vreme vă voi arăta cine sunt eu !..

Adoua-zi, deci, plecai singur și cu curaj către Lineuse. Alesei timpul de dimineată când pădurarul Brulant știam că era în pădure. Era o vreme frumoasă de toamnă,

nici prea cald nici prea frig, cu un cer brazdat de nouri albicioși, prin care se zărea albastrul liniștit al boltei cerești, și pe unde pătrundeau razele soarelui aruncând pe deasupra câmpurilor pete de umbră și lumină. Pădurea răspândea un miros fraged de iarbă jilavă și, în poene, gaițele vesele de trai, gângureauă parcă spre a-mi da curajul, de care aveam nevoie, căci, nesocotind semeția din ajun, eram foarte neștiutor și foarte încurcat de ceeace trebuia să fac. Simții un fior străbătându-mi trupul și un nod ridicându-se în gât când împinsei ușa casei din pădure. Baptistina deritica prin odăe. Cu capul gol, cu gâtul și brațele goale, cu părul împletit cu îngrijire și lăsat în libertate să se odihnească pe gât, era foarte ademenitoare în haina aceia de dimineată. Vederea acestei frumuseți tinere și pline de viață îmi dădea îndrăsneala de care eram lipsit:

— Bună dimineată, «Floare de măghiran» murmurai cu glasul cel mai desmerdător; poți să-mi dai ceva să mănânc?

— Pe naiba! îmi răspunse ea aruncându-mi o privire curioasă, prea de dimineată ți-i foame... Fie! Mă duc să-ți gătesc ceva.

Trecu în bucătărie, aruncă câteva așchii pe jaratic; apoi luând dintr'o covată ouă proaspete, unt și o bucată de șuncă, se puse să-mi pregătească de mâncare. Stând

lângă masă, priveam pe această gazdă neastâmpărată prin ușa pe jumătate deschisă și foarte turburat de mișcările ei, de ochii ei luminoși, de chipul ei fraged. Mă întrebam : «Cum să îndrăsnesc oare» !

Tot ceia ce, în ajun, îmi păruse ușor și lesne de dobândit, îmi părea acum nespus de greu de împlinit : Nu găsiam o idee, un început de compliment măcar, de care să pot să-mi anin mărturisirea de dragoste, și rămăsei mut ca un pește.

— Am isprăvit ! zise «Floarea de măghiran» intrând în odaie cu un teanc de farfurii, n'am decât să pun masa.

În aceiași vreme desfăcu o față de masă și se apleca să o așeze. O clipă brațul ei îmi atinse mâna. Mă îngălbenii ; ea mă văzu și-mi zise zâmbind :

— Ce ai ? ce te-ai îngălbenit așa ?.. Ți-i așa de foame ?

— Nu, «Floare de măghiran», bâlbâii eu, hotărît să îndrăznesc fără șovăire, nu de foame m'am îngălbenit, ci pentru că te iubesc...

Vorbind, îi înlănțuii mijlocul cu brațele și o sărutai.

— Te iubesc ! te iubesc ! murmurai zăpăcit, sărutând-o ca un nebun pe gâtul ei fraged și ademenitor.

Cu o mișcare repede a umerilor ea scăpă

din mâinele mele, zării un braț alb ridicat în sus și pliosc! mă pomenii cu o palmă peste obraz de-mi luă vederile.

— Neobrăzatule! țipă «Floarea de măghiran» furioasă, ai văzut?.. Un ștrengar care are încă caș la gură!.. Lasă că ai să rabzi de foame, băețele!..

Mă apucă de amândoi umerii și mă văzui zburând până în dreptul gârliciului de la pivniță. Nu mi-ași fi închipuit nici odată că o femeie așa de micuță să aibă așa putere. Intr'o clipă ușa se deschise, pe urmă se închise din nou deasupra mea, și «Floarea de măghiran» trase zăvorul și o auzii răcnindu-mi prin gaura cheii:

— Să stai acolo stricatul!.. Ai să te mai răcorești, așteptând să vie Brulant și să te socotești cu dânsul.

Mă găseam pe niște scări de piatră strâmte care coborau într'o hrubă abia luminată și fără eșire. Cum stam mirat și plouat, auziam pe Baptistina așezând lucrurile prin odae și cântând încet un cântec țărănesc. Răutăcioasa! ea râdea de mine, și gândeam supărat: «Să mănânc o palmă, fie, dar să mă închidă în pivniță și să mă dea bărbatu-său legat de mâini și de picioare, fără nici o putere, de asemenea răutate n'ași fi crezut-o în stare!.. Totodată îmi reaminteam că Brulant era un zdrahon de om fără milă

și foarte grosolan, îl vedeam chiar cu bâta în mână ridicându-mă de guler ca pe un epure și bătându-mă, și o sudoare rece îmi muia tâmplele.

Trecu vreme ca la o jumătate de ceas de așteptare; apoi tot sângele îmi îngheță în vine; auzii sgomotul unui pas greu călcând pe podele, și peste puțin deosebii glasul răgușit al pădurarului. Vorbea cu nevastă-sa intrând și eșind din bucătărie, și vorbind juca în mâini o legătură de chei, al căror sunet metalic îmi lovea dureros auzul. Intr'un timp încetă să mai vorbească și auzii iarăși zgomotul papucilor lui potcoviți pe treptele scării care ducea la rândul de sus. «Se duce fără îndoială, gândii, să caute ceva sus cu care să mă ciomăgiască» și mă și vedeam pe jumătate mort. Dar în aceeași clipă auzii cum se trage zăvorul de la ușa beciului și «Floarea de măghiran» apăru în lumină. Ochii ei negri străluceau răutăcios și abea își ținea buzele ca să nu izbucnească în râs:

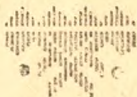
— Șterge-o, șopti ea, și asta să-ți slujească drept lecție, stricatulé!...

N'am așteptat să mă poftească de două ori; m'am furișat și am luat-o la fugă fără să mă mai uit în urmă. Și, când mă simții cu desăvârșire liber, departe de han, sub bolta liniștită a fagilor din pădure, la gândul

rușinei ce o pățisem, lacrimi îmi înecară ochii — lacrimi de desnădejde și de mânie.

Mă simțeam înjosit, umilit, caraghioz... și cu toate acestea, tălmăciți cum veți putea acest fapt, nu mă puteam opri să nu gândesc la Baptistina. Cu toată înjosirea și umilirea mea, îmi aduceam aminte de ochii ei lucitori, de buzele ei roșii, de surâsul ei ademenitor, și chiar de palma zdravănă cu care micuța ei mână îmi mângâiasse obrazul...

De atunci n'am mai văzut-o nici-odată pe «Floarea de măghiran» dar de câte ori culeg floarea aceasta al cărei nume i-l purta ea, parcă respir încă fragedul, plăcutul și ademenitorul parfum de tinereță ce-l răspândea trupul ei micuț, ca un mănunchi de flori de pădure.

SCRISORI VECHE

Cu cât trece vremea și te apropii de pragul anilor de bătrâneță, sfârșitul fiecărui an trecut are ceva în el care te întristează. Îl simți venind cu o grea neliniște sufletească, alcătuită din părerile de rău ale timpurilor trecute și din frica necunoscutului pe care noul an îl păstrează în taină.

Astfel gândea Pierre Le Vasseur, în ajunul anului nou, șezând dinaintea unui foc zdravăn, pe care îl jărea din vreme în vreme, și în fața unui biurou cu saltarele deschise.

În fiecare an, la aceeași epocă, își cerceta și își alegea corespondența ; dar de data aceasta, obiceiul acesta era însoțit de un sentiment,

cu totul deosebit, de neliniște sufletească. Poate și vremea contribuia la aceasta. După ameză era întunecoasă, cerul acoperit de nouri, o ploaie mărunță și deasă plângea la ferești și orașul întreg părea învăluit într'o maramă de doliu. Se mai adăoga vrâsta lui trecută de cincizeci de ani, văduvia lui, liniștea doborâtoare a casei lui care se deosebea desăvârșit de viața tumultoasă și neliniștea Parisului în săptămâna aceasta care se scurge grăbit între Crăciun și Anul nou.

Pe când își așeza la loc hârtiile se gândea la anii îndepărtați ai copilăriei și ai tinereții lui, la neliniștea cu care aștepta totdeauna anul nou, care sosea totdeauna ca un oaspete darnic, cu buzunarele pline de jucării, cu mâinile încărcate de făgăduințe. Și pe când scobora treaptă cu treaptă scara amintirilor, mâinile nerăbdătoare scotoceau, până în adâncuri, cele din urmă saltare ale biuroului, degetele răsfoiau pachetele cu scrisori îngălbenite de vreme, — scrisori din tinerețe, scrisori de dragoste și de prietenie zvăpăiate. Cum deznoda repede panglicuța decolorată care lega unul din aceste pachete de scrisori, o foaie subțire de hârtie îndoită în patru lunecă printre degete și căzu pe parchet. Pierre o ridică, o desfăcu și se apropie de fereastră pentru ca să citească mai bine literile mărunte și dese. Scrisul grăbit și ne-

regulat se îngălbenise, și trebuia să se gândească mult până ce să-și aducă aminte dela cine era scrisoarea aceasta, cu cuprinsul următor :

«Sermanul meu prieten, m'ai făcut să sufăr foarte mult. După ce am citit și recitit — Dumnezeu numai știe cu câtă întristare — scrisoarea ta așa de rece și așa de încurcată, am bănuیت ceeace nu voiai să-mi spui și am înțeles că ai dori ca să-ți reiai libertatea. O mare depărtare ne desparte ; eu nu pot veni la tine și noile tale ocupațiuni, poate noile tale planuri, nu-ți lasă vreme să vii la mine. Vezi, îmi dau prea bine seamă de starea noastră de acum. Locuești la Paris ; eu sunt osândită să rămân în necunoscutul meu colț de provincie, și amintirea ceasurilor fericite de altădată nu ajunge ca să-ți mulțumească inima. Îți trebuesc alte emoții, alte bucurii, alte mângâieri mai simțite, și dorești să rupi o legătură de care nu ești ținut decât printr'o datorie de conștiință. Fii deci liber și nu avea nici o remușcare. Cât despre mine, despre clipele așa de scurte ale vieții mele când te-am cunoscut sunt acele despre care îmi voi reaminti cu tristeță și cu mui țumire totodată !

Păstrez portretul tău. Ah ! Dacă aș putea să mai întorc vremea din mers îmi pare că

m'ăși bucura cu toată puterea sufletului meu de clipele de fericire de altădată... Dar clipele acestea sunt foarte îndepărtate, chiar tu, tu însuși ești departe și iubirea ta s'a răcit pentru mine... Rămâi cu bine, dragă prietene. Te îmbrățișez din toată inima acum când ne despărțim și plâng amar, căci simțesc bine că n'o să ne mai vedem niciodată»

«CLAUDETTE».

În vreme ce Pierre recitea vechea scrisoare îngălbenită, scrisă pe bucata de hârtie îndoită, chipul acestei Claudette Desallais prinse ființă în mintea lui. O vedea așa cum o cunoscuse, la douăzeci și cinci de ani, într'un mic orașel de provincie, unde stătuse vre-o jumătate de an; fragedă, micuță, bine-făcută, cu ochii negri și strălucitori, cu părul negru și creț, cu buzele îndemnătoare la sărutat și cu două șiraguri de dinți ca mărgăritarele. Era măritată cu un oarecare Desallais care călătorea mult în interesul afacerilor lui și o lăsa adeseori singură. Pierre o întâlnise la o familie, la o petrecere, și foarte repede s'au simțit unul atras către celălalt. Și s'au iubit, și-au spus-o și și-au dovedit-o. Pierre simția cum i se face o mai mare lumină în creierul lui abătut de griji în care regăsea învăluită într'un farmec de melancolie, aducerea aminte a zilelor de voluptate petrecute

asa de desăvârșit în intimitatea Claudettei. Își aducea aminte ceasurile de întâlnire, noaptea, în tufișurile ascunse cari străjuiau marginea unui râșor, și în timpul lipsei bărbatului ei, de ceasurile și mai pline de farmec, petrecute în casa micuță din Palatries unde locuia Claudette. Cum știa ea să iubească ! și cu câtă putere, cu câtă credință, cu câte izbucniri cărora urmau remușcări naive și trecătoare.

Toate acestea fusese de mult, așa de demult !... După cum presimțise Claudette, nu s'au mai revăzut niciodată. De-atunci trecuse treizeci de ani ! Pierre trăia la Paris, se însurase, viața marelui oraș îl prinsese în vâltoarea lui ; nu mai pusese niciodată piciorul în micul orașel de provincie și, încetul cu încetul, aducerea aminte a acestei iubiri din tinereță i se stinsese în minte, îngropată sub cenușa vremii deapururi trecătoare.

Și deodată se simți prins de dorința de a ști ce devenise Claudette. Cunoștea oameni din orașelul acela stabiliți la Paris și cari mai păstrau legăturile cu locul lor de naștere. Incepu să-i cerceteze încetul cu încetul și în câteva zile, știa tot ceea ce voia.

Claudette trăia încă ; acum era văduvă și locuia tot în orașelul unde-o întâlnise el. Atunci, în capul lui născu un gând, care creștea, se înrădăcinase și îl stăpânea : să mai

revadă odată orașelul ascuns unde trăise șase luni plin de iubire, să mai revadă odată pe aceea care îi dăduse, fără nici o părere de rău, inima și ființa ei. Nimic nu-l oprea să rămână în Paris, și avea destulă vreme la îndămână. De ce să nu-și îngăduiască această plăcere și să mai vadă încă odată locul unde-și petrecuse tinereța?

Intr'o bună zi, luă expresul dela gara Orleans și ajunse chiar în aceeași seară acolo unde dorea.

Micul orașel aproape nu se schimbase de fel. Cei treizeci de ani trecuseră peste el fără să-i schimbe întru nimic înfățișarea liniștită. Hotelul unde trăsesese, păstrase aceeași fațadă și aceeași intrare cu bolta aplecată. Pe când mânca, cerceta pe stăpâna hotelului care-l servia și care îi spusese că d-na Desallais locuia tot în vechia casuță unde murise bărbatul său. Înainte de a se culca, o luă încet ca să se primble prin oraș. Recunoscuse străzile și locurile lui de înamorat. La răscrucea unei ulicioare, zări deodată ferestrele casei unde locuise cele șase luni; simțea cum îi bate inima mai cu putere; o elipă, îi păru că vremea stătuse în loc; voia să porniască pe această ulicioară bătrânească și să intre în cămăruța lui de flăcău... Toată tinerețea lui înviase și îi surâdea în trecerea ei grăbită...

A doua zi de dimineață, cam pe la nouă ceasuri, după ce se găti cu o deosebită îngrijire, porni vesel către mahalaua din Palatries. La capătul unei alei de nuci, revăzu vechia locuință învesmântată în haina-i de glycine și simți că inima-i bate iarăș cu putere. Numai atât că în această lună de iarnă, glicynile se vestejiseră și ramurile lor nodoroase încătușau casa învăluind-o într'un aer de întristare. Sună și întreabă despre d-na Desallais. Servitoarea îl privi cu mirare și răspunse că stăpâna sa se dusesse la biserică la slujba de dimineață, dar va sosi cât de curând.

— Uitați-vă, vedeți colo, e doamna care vine dela biserică.

Se întoarce și foarte emoționat, porni întru întâmpinarea Claudettei Desallais. Dar, pe cât se apropia de ea, înduioșarea lui se prefăcu într'un simțimânt de desgust și nemulțumire. Slabă, purtând pe cap o pălărie neagră și simplă, îmbrăcată cu o mantilă veche de blană d-na Desallais mergea pe drum serioasă, cu cartea de rugăciuni în mână. Obrazul ei, alb ca de ceară, avea întipărit pe el o asprime desăvârșită care ținea oamenii la distanță. Văzând pe Pierre apropiindu-se de ea îi aruncă o privire rece care-i domoli orice avânt. Buzele foastei lui prietene, acele buze care altădată fuseseră așa de fermecătoare,

acum subțiri și zbârcite, se strânseseră într'o mișcare așa de disprețuitoare încât n'au curajul s'o oprească. Trecu fără să-l recunoască și chiar el, dezgustat de această înfățișare rece, nu simți niciun îndemn ca să-i reamintească. Se încrucișară tăcuți, și încetul cu încetul se îndepărtară unul de altul, pierzându-se în ceața care se îndesa ca un fum cenușiu pe sub ramurile dezgolate ale nucilor.

În aceeași zi Pierre Le Vasseur, luă trenul ca să se întoarcă la Paris. Pe când trenul părăsea micul orașel, auzi clopotele bisericilor sunând de vecernie. Încetul cu încetul, sunetele se perdeau în ceață și apoi abia le mai auzi, iar lui i se păru că erau cele din urmă iluzii ale tinereței lui murind și aruncând în ceața acestei zile de iarnă suspine plângătoare și triste.

CASTELUL

Eu și cu Tristan, veneam din Bauges, și scoboram o colină către lacul dela Annecy, prin strâmtoarea Leschaux. Numai atât, că în loc de a ține drumul obișnuit, încercărăm de a scurta calea ; și mergeam așa la întâmplare, când prin pajiști înverzite, în care înflorise cu sutele florile albe de romănițe ca niște stele albe ; când pe sub umbra castanilor revărsați pe coastă prin frunzarul căroră se zbenguiau grangurii zgomotoși. Din vreme în vreme, ne opream ca să admirăm privilegiu care se întindea la picioarele noastre și pe care soarele care apunea o învesmânta cu cele mai frumoase

lumini; — codrul legănat de vânt, când întunecat de umbre violete, când luminat pe neaşteptate de raze de lumină; — lacul albastru auriu, şi în depărtări, munţii îndreptându-şi în largul zărilor vârfurile colţuroase şi culmile drepte, înroşite de cele din urmă raze ale amurgului.

Ne luarăm cu vorba aşa de bine încât după o jumătate de ceas ne rătăcirăm. În loc să găsim drumul ne pomenirăm deodată în fundul unui fel de vâlcele înverzite. Pădusem din vedere lacul şi munţii şi coborâm la întâmplare, dealungul unui povârniş care ducea nici noi nu ştiam unde. Rătăcirile de acestea n'au nimic displăcut când se întâmplă în zorii zilei, dar pierd mult din farmec când începe să înopteze.

— Cu neputinţă să mai găsim calea prin desişurile astea îmi zise Tristan; nu o să ajungem până la lac la vreme pentru ca să luăm vaporul, şi Dumnezeu ştie unde avem să dormim.

— Să încercăm întâi să eşim din pădurea aceasta fermecată şi să găsim vr'un luminiş de unde să putem privi, şi poate să zărim vreun sat!...

Lăsarăm cărarea, urcarăm unul din povârnişurile vâlcele şi avurăm norocul să ajungem la o margine a pădurei. Norocul nu ne surâdea. Zărilor erau în întregime

mărginite de bogăția frunzișurilor pădurilor înverzite. Ne uitarăm cu luare aminte și prin verdeața întunecată am putut zări în depărtare acoperișuri de case, răspândite în ascunzăturile unei văi.

— Acolo-i un sat — șoptii prietenului meu. Nu se poate să nu găsim vreo cârciumă unde să petrecem noaptea...

După vre-un sfert de ceas, ajunserăm la cea d'întâi casă din sat, pitită în frunzarul unor nuci umbroși. Cu parcul îngrădit, cu pridvorul și scara albă, această casă avea înfățișarea foarte drăgălașă. Tocmai în clipa aceea un bătrân scobora scările și se îndrepta către o fântână la câțiva pași de casă. Ne apropiarăm de el și îi cerurăm unele lămuriri de care aveam nevoie. Unde suntem?... O să avem norocul să găsim undeva ceva să mâncăm, și un pat să ne odihnim?...

— Sunteți la Pregny, răspunse bătrânul, în ținutul Saint-Eustache, dar aici nu avem nici cârciumă, nici han... Puteți să vă duceți până la castelul d-șoarei de Pregny.... Aveți să-l zăriți dacă apucați pe drum, pe mâna stângă, la capătul unei alei de castani... Oamenii de acolo sunt foarte îndatoritori și foarte primitivi, și au să vă încuviințeze fără îndoială ca să vă găsduiască.

Indreptarea aceasta ne părea foarte îndoelnică, dar cum se apropia seara, și cum eram

flămânzi, ne-am hotărît să încercăm și această aventură. Ne întoarserăm înapoi pe drum și curând pe mâna stângă zărirăm înegrind pe deasupra vârfurilor castanilor, acoperișul locuinței unde bătrânul ne îndreptase ca să fim găsduiți.

Acest «castel» era un fel de casă de țară, cu acoperișul de fier înegrit, străjuită de două turnulețe pătrate, cu o ogradă mare în față, despărțită de șosea prin o poartă grea de fier. Poarta aceasta era cam stricată și puturăm să pătrundem ușor în ogradă unde scaieții și ovăzul sălbatic crescuse în voie. Un zid jos o despărțea de o grădină mare și lângă acest zid, sub adăpostul unui teiu o fântână veche își arăta marginile învesmântate de verdeața tufelor de năvalnic. În față pridvorul sprijinit de scări de piatră înverzite și ruinate. Totul: dela acoperișul împestrit de mușchi până la podoabele strâmbe ale porților, arăta părăsire și uitare.

Grădina părea și mai sălbatică; curpeni de fragi năvăleau cărările pe deasupra cărora se întinsese ca niște mreje; straturile păreau mormintele unui cimitir. Ici și colo câteva tufe de ochiul boului, gălbinele și brumărel. Pretutindeni merii, perii și tufele de zmeură alcătuiau un fel de pădure virgină. Fața casei din spre grădină era de sus până jos îmbrăcată cu iasomie, pe a cărei

verdeată întunecată răsăreau câteva flor albe. Din această locuință ciudată se desfăcea un parfum de mister care ne stăpânea cu tărie. Ne hotărâm să batem la poartă. O femeie bătrână, cu o pălărie neagră pe cap, veni să ne deschidă și cerând ertare de supărarea pe care o făceam, îi spuserăm rugămintea ce aveam de făcut.

Ea ne privi curioasă ; înfățișarea noastră, fără îndoială îi inspira încredere, căci pe buze îi răsări un zâmbet.

— Mă duc să întreb pe d-șoara... Vă rog intrați și așteptați...

Ne lăsă într'un coridor pardosit cu piatră în forme pătrate de culoarea neagră și albă, de unde se ridica un miros jilav de mucegai, și ai cărui pereți umezi erau împodobiți cu portrete vechi strămoșești. Așteptarea nu ne fu lungă. Servitoarea veni curând, ținând în mână o lumânare ce-i lumina nelămurit obrazul sbârcit.

— D-șoara, ne zise ea — vă roagă s'o er-tați că nu vă primește ea însăși... are de regulat unele socoteli cu îngrijitorul!... Dar vă voi arăta eu camerele d-voastră și vă voi aduce demâncare...

Ne duse în catul întâi într'o odaie mare, bogat împodobită, care comunica cu altă cameră în care erau așezate două paturi. Candelabre stil Ludovic XV, cu lumânările

pe jumătate arse, se odihneau pe cele două margini ale căminului. Servitoarea le aprinse, scoase dintr'un dulap perne și două plapome, pregăti totul pentru culcare, pe urmă plecă să ne aducă de ale mâncărei.

Lumânările abia ardeau. Atmosfera umedă le învăluia într'un fel de abur asemănător cearcănului lunei în timpul nopților de toamnă, și lucrurile abea se zăreau prin umbră. Poate că acest salon, nelocuit de multă vreme rămăsese în starea în care îl lăsase cel din urmă stăpân. Pe o măsuță, odihnea încă un vas cu flori uscate. Erau flori de câmp, culese fără îndoială în timpul unei plimbări de toamnă, căci recunoscui florile de clocoțel și albăstrele. Intr'un ungher era un dulap de haine împodobit cu înflorituri de aramă și într'unul din saltare pe jumătate deschis se vedeau jurubițe de mătase albastră, roză, portocalie, toate șterse de vreme. O carte rămăsese uitată pe o măsuță de marmură și un firicel de iasomie arăta locul unde se întrerupsese citirea. O răsfoii, era un volum de *Meditațiuni*. În fața sobei, un piano cu coadă era deschis, și pe pupitru, odihnea un caet de sonete de Mozart. Dar ceeace 'mi atrase în deosebi luarea aminte, fu un pastel oval, un portret de femeie tânără în rochie de bal și atârnat deasupra pianului. Fruntea era inteligentă, ochii albaștri aveau

o strălucire limpede și un surâs ce străluccea pe gura fragedă. Il arătai lui Tristan, îl privi, și el își dădu cu părerea că era fără îndoială, portretul d-șoarei de Pregny.

— În acest caz, zisei, d-șoara aceasta nu trebuie să fie prea tânără căci, judecând după găteală, portretul trebuie să fie din vremea celui de al doilea Imperiu...

Furăm întrerupți de către întoarcerea servitoarei. Ne aducea într'un paner două farfurii, pâine de casă, un pui fript rece, unt, fructe și o sticlă cu vin vechiu. Așeză totul pe o masă rotundă și se retrase urându-ne noapte bună.

Ne așezarăm la masă și, în timpul mesei, reîncepurăm să vorbim despre această gazdă nevăzută, care ne primea așa de binevoitor. Amănuntele acestui vechiu mobilier, îmbibat de poezia vremurilor bătrânești, ne însuflau tot felul de bănueli ciudate. Tristan stăruia în gândul că ascunsa d-șoară de Pregny locuise în salonul acesta unde eram noi. Căuta să-i întruchipeze ființa după portretul din părete, caetul de note de pe piano, cartea favorită de pe masă.

— Chiar admitând că acest pastel are ființa de prin anii 1859 sau 1860; ceeace nu-i încă dovedit, gazda noastră avea pe atunci vreo douăzeci de ani abia, deci ea poate fi încă astăzi o bătrână plăcută. Mai

ales trebuie să-și fi păstrat tinerețea sufletului. Iubește poezia, muzica și florile, și simți chiar o simpatie deosebită pentru această fată iubitoare, care a crescut ca o floare rară și delicată în ascunzișul acestui castel sălbatic!!... Și eu nu eram departe de-ai împărtăși părerea. Vinul cel vechi al gasdei ne aprinsese închipuirea. Trecurăm seara vorbind pe seama ei, și o visarăm noaptea, când adormirăm liniștiți în paturile îndemnătoare de odihnă.

Dimineața când veni servitoarea să ne întrebe de dorim ceva, ne găsi în picioare și foarte dornici să vedem pe d-șoara de Pregny, pentru ca să-i mulțumim.

— Domnișoara e jos în sufragerie, ne spuse bătrâna; pregătește cafeaua cu lapte și va fi foarte mulțumită dacă va putea să vă vorbească...

Coborârăm cu o ușoară bătae de inimă. Servitoarea deschise ușa sufrageriei, trecurăm prin fața ei și văzurăm în picioare, lângă masă, o femeie cam de cinczeci de ani, mică de statură, cu obraji înroșiți, ochii albaștri foarte vioi, buzele groase și părul cărunț strâns într'un mănunchi deasupra frunței bombate. Fețele noastre trebuie să fi arătat o oarecare desamăgire, căci femeia strigă cu glas puternic și cu un accent țărănesc:

— Intrați vă rog d-lor, nu mă stingheriți de fel !...

— Domnișoară de Pregny, îi zisei puțin cam zăpăcit — venim, înainte de a pleca, să vă mulțumim pentru găzduire și să vă rugăm să ne ertați că v'am supărat...

— Nu sunt Domnișoara de Pregny, răspunse ea ridicând din umeri.

— Ertăți vă rog... Atunci unde e stăpâna casei ?

— Stăpâna sunt eu... Domnișoara de Pregny nu mai trăește...

Biata fată a murit de acum zece ani și m'a lăsat pe mine moștenitoare, cu condiția ca să nu schimb nimic aici... I-am împlinit cu credință cele din urmă dorințe ale ei, după cum v'ați putut singuri convinge, după cele ce ați văzut în salonul de sus... Au rămas toate tot așa ca în ziua când și-a dat ultima suflare...

Mai schimbăram câteva cuvinte de mulțumire și plecarăm. Când ajunserăm pe șoseaua străjuită de castani soarele se ridica din adâncimele albastre.

Pe iarbă și pe deasupra frunzișului castanilor fugea o ceață alburie. Parcă poetice aduceri aminte ale moartei răsăreau ușor din pământul umezit și sufletul duios

al domnişoarei de Pregny plutea încă deasupra casei unde i se vestejise tinereţea.

Induioşaţi coborârăm în spre lac, ducând cu noi pierduta imagine a fiinţei moarte care ne dăduse aşa desăvârşită găsdire.

CEA DINTĂI IUBIRE

Când se deschid crinii, viile sunt în floare, glăsuește un proverb foarte răspândit între vierii de pe la noi. Anul acesta, am putut să constat temeinicia vechiului proverb popular. De îndată ce crinii își deschid potirile albe cu firișoarele de aur pe care le leagănă ușor în bătaia vântului, în frunzarul tânăr al boltelor, strugurii își deschid bobocii verzi și răspândesc tainicul lor parfum. Cunoașteți mireazma viilor înflorite? Eu nu știu altceva mai suav, mai gingaș și mai pătrunzător! E un parfum feciorelnic și îmbătător; amintește mirosul rozetei dar are în el ceva mai gingaș și mai delicat. Dacă

într'o noapte frumoasă de Iunie veți rătăci prin preajma viilor, pe aripele zefirului vă va veni acest parfum, și respirându-l veți avea deodată senzația curată și arzătoare a unui sărut sfios de copilă.

Noapțile de Iunie păstrează unele plăceri alese tuturor acelor cari se bucură de simțul mirosului. În aceste zori ale verei trei parfumi deosebite își răspândesc mireasma în același timp, de pe pământul înverzit și bogat; parfumul teilor, acela al erbei cosite și acela al viilor înflorite. Toate trei sunt de feluri deosebite dar toate trei se topesc într'un tot desăvârșit. Teii au un parfum liniștitor și potolit; fânețele cosite răspândesc amețitoare simțuri de dragoste; parfumul viilor înflorite dă simțirei putere și tinereță; este visul și poezia nopții de vară. Când din adâncimea văilor unde erburile cosite de curând odihnesc în stoguri, sub mângâerea blândă a lunei, urcăm spre înălțimi unde mugurii își deschid florile ascunse între foi: parcă trecem dintr'un câmp scaldat de soare într'o pădure umbroasă unde izvoarele cântă amoros ca niște fluere nevăzute.

Aceste muzici ale parfumurilor, acestor glasuri ascunse și pătrunzătoare ale miresmelor răspândite în natură, învățații par a fi uitat până acum ca să le studieze legile și proprietățile; întreaga luare aminte li s'a în-

- CLUJ -

dreptat asupra auzului și a vederii; senzațiile mirosului i-au lăsat adese ori nepăsători sau disprețuitori. Multă vreme au crezut că acest simț este de ordine inferioară și că percepțiunile căpătate prin nas sunt nedesăvârșite și chiar grosolane. Grosolane nu pot fi de oarece acest simț s'a găsit mai puțin întrebuințat ca celelalte. Pentru oameni înzestrați cu miros delicat și obișnuiți din copilărie a se sluji de el, impresiile mirosului sânt tot așa de felurite și desăvârșite ca și acele cari se pot căpăta prin ochi sau prin urechi.

După cum un anume sunet sau anumită culoare are darul de a deștepta în sufletul nostru un șir neîntrerupt de simțuri și gânduri, tot astfel și parfumurile au darul de a ne reaminti împrejurări într'un mod puternic și fermecător; de câteori un parfum respirat la cotitura unei cărări n'a fost deajuns ca să ne reînvieze o simțire înmormântată în suflet, o îndepărtată aducere aminte din copilărie sau din tinereță? Sunt cântece pe care le-am uitat și care ni le reamintim lămurit dacă mai trecem uneori pe aceeași potecă pe unde le-am auzit cântându-se întâia dată. Anumite parfumuri ale căror miros nu l-am mai simțit în scurgerea multor ani, au darul de a ne face să revedem cu limpeziciune minunată priveliștile sau chipu-

516.203

rile de altă dată și să trăim cu aceeași putere ca în vremurile reamintite, toate emoțiile pe cari le încercasem atunci. Nu pot să simt mirosul scândurilor de brad proaspăt geluite fără ca în aceeași vreme înaintea ochilor mei să nu reînvie o bună parte a copilăriei mele. Mă revăd în atelierul unui tâmplar vecin cu casa părintească. Calfele au picioarele vârate până la glezne în talașii subțiri cari acoper podeaua și cari răspândesc miros de rășină; îi revăd aplecați deasupra mesei unde rândeaua, în mișcări scurte și regulate, alunecă pe deasupra scândurilor albe. Afară ulița de oraș de provincie, mărginită de case vechi, doarme liniștită în paza copacilor umbroși. Singurul sgomot care se aude e îngânarea nelămurită a copiilor de școală care încearcă să-și învețe lecțiile, ori sunetul îndepărtat al unui clopot de biserică care cheamă credincioșii la leturghia de dimineață. Privirele mele străbat dea lungul străzei adormite până la capăt unde printre casele din ce în ce mai rare se zărește un delușor, pe care viile își arată în puterea soarelui verdeața lor puternică. Și acest liniștit tablou de viață de provincie de acum cincizeci de ani, pentru a-l putea face să trăiască cu tot farmecul de odinioară, a fost deajuns slabul miros de reșină al talașilor căzuți din tr'o scândură de brad.

Pentru mine, adăugă prietenul meu Iacobus, în tovărășia căruia mă preumblam în preajma unei vii din apropierea orașului, pe o noapte luminată de argintul albastrui al lunei; pentru mine mireasma acestor vii înflorite îmi reamintește o seară din aloptsprezecelea an al vieții mele, când pe neașteptate au izbucnit ascunsele emoții ale tinereții ca o furtună groaznică. Până atunci crescusem liniștit, curat, sub ocrotirea părintească. În seara aceea o neliniște nelămurită mă gonia afară din casă. Am rătăcit multă vreme, așa fără nici un scop, pe un delușor din apropiere, și care era îmbrăcat în podoaba viilor în plină înflorire.

Mirosul strugurilor atunci înfloriți îmbălsăma aerul care mă împresura în noaptea aceea de Iunie. Era o îmbătăre a simțurilor? Era parfumul florilor de viță? Nu știu, dar mă simțeam apăsător de o neliniște nelămurită, și obosit de o dorință neștiută și doborâtoare, parcă ași fi voit să strâng pe cineva în brațe; și întâlnind în drumul meu un cireș tânăr, n'am putut să mă opresc de a-l îmbrățișa și de a-mi lipi cu putere pieptul arzător de scoarța lui rece. Zmulgeam în neștire foi de viță ude de rouă și le apăsam pe buzele-mi însetate. Infricoșat de această dezordine a minții, urmărit de mirosul suav al florilor am luat din nou

drumul spre casă și intrai printr'o grădină care o stăpâneam în comun cu un vecin. În clipa când, obosit atât de drumul pe care îl făcusem cât și de dorințele nelămurite cari îmi chinuiau sufletele voii să mă odihnesc pe o bancă, zăresc că era ocupată de către femeia vecinului nostru care venise să se răscorească. Femeia aceasta poate să fi avut vre-o 25 ani și cu toate că tinerețea mea mă împiedicase de a o privi în față, o bănuiam frumoasă, tânără, binefăcută, ca un păcat ispititor.

Dar ca nici odată, mi-am venit în fire. «D-ta ești?» Îmi zise ea prietenos. «De ce nu șezi? E loc pentru amândoi...» M'am supus; dar deabia mă așezai lângă dânsa și beția ametoare a florilor de viță cât și farmecul doborâtor care se resfrângea din această carne de femeie mă nebuni. Mă simții îmbărbătat de o îndrăzneală deosebită care se manifestă câte odată numai la timizi; strângeam cu putere pe tânăra femeie la pieptul meu și alipindu-mi capul de umărul ei o sărutam pe nerăsuflete pe gâtul ei gol. Mirată de această izbucnire se desfăcu repede de strânsoarea mea și atingându-mă ușor cu pumnul, mă amenință: «Bine, bine, dar ce e cu tine?»... Totuși n'a părăsit banca și privirea nu-i era mânioasă. Ar fi trebuit să înțeleg mai mult, dar eram așa de rușinos

de îndrăzneala mea, încât am plecat fără să mai zic nimic... Și cea d'întăi aventură amoroasă a mea n'a avut altă urmare... Vezi, astăzi încă, când respir acest parfum al viilor înflorite revăd grădina învăluită de umbră, banca de piatră, și simț pe buze dulceața gâtului gol al vecinei mele, pe al cărei trup înflorea păcatul.

A M I N T I R I

Pe vremea aceea, aveam unsprezece ani și întindeam prinzători pentru păsărele într'un crâng de pe moșia bunicului. Prinzătorile acestea le făceam dintr'o cren-guță de alun îndoită și legată la capete cu o sforică. Le înfigeam în pământ din douăzeci în douăzeci de pași, mai cu seamă pe marginea bălței unde știam că vin mai des păsărelele.

Intr'o seară, pe când eu și bunicul înce-pusem a cerceta prinzătorile ca să vedem dacă s'a prins ceva, aud, într'un luminiș, niște țipete ascuțite și văd zbatându-se în lațul unei prinzători o păsărică ce se prin-sese, se vede, chiar în clipa aceea. Era așa

de mare ca o vrăbiuță. Din pricină că lațul fusese mai slab întins ca de obicei, sau ghiarele micii păsărele mai tari, nu era rănită de loc. Avea spinarea castanie, capul albăstriu, ochii vioi, gușa măslinie și câte o pată galbenă pe fiecare aripă. Era un sticlete.

Când l-am văzut așa de frumos și sglobiu, m'am hotărît să-l țin, să-l pun într'o cușcă și să mi-l îmblânzesc. M'am rugat mult de bunicul până să-l înduplec să mi-l dea. La urmă s'a hotărît și mi l-a dat zicându-mi:

— «Fie, ți-l dăruiesc... dar n'ai să poți să-l îmblânzești de loc; e prea sălbatic și neastâmpărat...»

Se înțelege că n'am vrut s'ascult ce mi-a spus bunicul...

Am învelit cu îngrijire pasărea într'o batistă, am alergat într'un suflet acasă și i-am dat drumul sub un coșuleț închis bine până a doua zi, când să-i cumpăr cușcă.

Toată noaptea n'am dormit, gândindu-mă la prizonierul meu. Auzisem că sticleții au un dar minunat la cântare, și dacă-l îmblânzeam, mă puteam și eu desfăta cu cântecul lui.

Cum s'a luminat de ziuă, am alergat la coșuleț. Bietul sticlete nu dormise mai bine decât mine; zbura de colo până colo, pe sub coșuleț, lovind neastâmpărat cu ciocușorul în pereții închisorii lui.

Tot ce-am avut economisit, a fost chel-

tuit spre a cumpăra o cușcă și alte mici lucruri trebuitoare micului meu prieten...

L-am mutat în cușcă pe oaspetele meu, și până să se deprindă cu noua locuință, am alergat în pod ca să mai răsfoesc prin cărțile de zoologie, să pot cunoaște obiceiurile și gusturile drăgălașului meu prins!

Am învățat pe de-a rostul că sticletele e foarte zglobiu și cântă toată ziua, de dimineață până în seară, că-și face cuibușorul în frunzarul copacilor celor mai stufoși, un cuibușor rotund, tare, căptușit pe dinafară cu mușchi și pe dinăuntru cu fulgi și pânze de păiajeni, și femeia face dela 5 până la 6 ouă cenușii roșcate cu punctulețe negre la capete...

... M'am coborât apoi din pod și m'am întors la prizonierul meu. Agățat cu piciorușele de sârmele închisorei, micul captiv bătea din aripi, așa că vărsase toată apa din farfurioară și-și împrăștiase grăunțele.

— «Poate că nu-i place mâncarea... În cărți spune că mănâncă ghindă, flori...» Îmi zisei în gând.

Numai decât am alergat în pădure și i-am adus ghindă. Când m'am întors neliniștea micuțului meu crescuse. Se arunca cu toată puterea asupra grătiilor cuștii, și în această frământare își smulsese coada și pufușorul de pe piept. Obosit, din vreme în vreme, fugea

într'un colț, deschidea cu putere ochișorii lui negri și privirea lui parcă-mi spunea;

— «Lasă-mă odată... nu mă mai chinui... dă-mi drumul...»

M'am făcut că nu pricep. Am plecat de lângă dânsul cu nădejdea că peste noapte se va liniști... Des de dimineață am alergat la el... Pe scândurica care sluja de podea micei lui locuințe, nemișcat, cu pleoapele închise care-i ascundeau ochișorii lui negri, sticletele murise, în mijlocul grăunțelor risipite și neatinse. Sălbatica păsărică, pentru că nu putuse trăi închisă, se lăsase să moară de foame...

Am simțit o durere adâncă în suflet; aveam pe conștiință agonia-i dureroasă...

Multă vreme după aceia, nu puteam să mai văd o păsărică fără să nu-mi facă rău.

... Și astăzi, după atâția ani, când aud cântecul drăgălaș al sticletelui, îmi amintesc de această întâmplare din copilăria mea, și un simțământ nelămurit de remușcare mă stăpânește...

M A R I E - A N G E

In 1863 Ioan Trémereuc, lăsând în părăsire roba de avocat, izbuti să facă să i se joace la Odeon un act în versuri «*Trifoiul cu patru foi*». După sbuciumările înfrigurate ale repetițiilor părăsite și reluate, piesa aceasta, în trei persoane, trecu pe afiș în luna Noemvrie și sluji pentru debut unei frumoase fete numită Pascalina Rey. Mulțumită unui decor încântător, versurilor frumoase și mai ales frumuseței deosebite a debutantei «*Trifoiul cu patru foi*» avu, cum se obișnuște a se zice, o izbândă literară. Din nenorocire însă soarta «*Trifoiului*» era legată de aceea a piesei principale care ținea afișul și cum aceasta

nu aducea mulți bani la cassă, dispăru de pe afiș odată cu dânsa, după două-zeci de reprezentațiuni. Ca o mângâiere directorul făgădui lui Jean Trémereuc că piesa sa va fi reluată, că va rămâne în repertor, etc.; mai mult încă, îl îndemnă călduros să se folosească de izbânda lui și să scrie o piesă în proză, mai de seamă, căreia îi făgădui un loc de cinste.

Mulțumit de aceste făgăduințe, Ioan se întoarse în locuința lui din strada Madame unde începu să-și muncească creierul să găsească un nou subiect de piesă, în care să aibă un rol frumos pentru Pascalina Rey.— În timpul repetițiilor și al reprezentațiilor «Trifoiului» fusese cucerit de frumoasa debutantă cu ochii negri și cu părul creț; dar cum era sfios în dragoste, Pascalina nici nu băgase în seamă pe acest tânăr, prea sărac pentru dânsa. Trebui să se mulțumească numai cu acele mici atenții obișnuite, pe care orice actriță le îngăduie autorului piesei în care joacă: priviri drăgălașe, o mână pe care o săruți, câteva zâmbete. Totuși el nădăjduia că atunci când va veni cu o piesă nouă, în care să aibă un rol frumos de amareză, Pascalina se va arăta mai binevoitoare.

După ce isprăvi piesa cea nouă, nu fără mult zbulcium, alergă plin de iluzii să încredințeze manuscrisul în mâinile directo-

rului, care-i făgădui că va citi-o cât de curând. Cu adevărat, după trei luni primi din partea directorului o scrisoare foarte măgulitoare : — «Piesa era admirabilă dar din nenorocire nu avea calități teatrale pentru ca să-și asigure o izbândă bănească». Directorul, dacă ar fi să asculte numai de gustul lui ar fi mândru să monteze piese ca acestea, dar teatrul trebuie să și trăiască, și succesele literare nu umplu cassa etc... În scurt i se respingea drama.

Ioan Trémereuc era numai de 25 ani. Un visător, gânditor și puțin înarmat pentru lupta în viață. Fruntea-i înaltă și senină, încadrată de un păr castaniu, fin, dovedea mai mult sensibilitate decât voință. Frumoșii lui ochi mari și albaștri priveau în depărtare în felul acela nelămurit și ascuns, care se potrivește mai bine poezilor decât oamenilor obișnuiți. În sfârșit, îi lipsea răbdarea încăpăținată și liniștită, foarte trebuincioasă în cariera omului de teatru, și această dintâiu neizbândă îl desnădăjdui. Era pe cale să înceapă a crede că se înșelase asupra chemării lui, când un văr al său, care locuia în împrejurimile lui Saint-Malo, muri pe neașteptate lăsându-i moștenire zece mii de franci venit și o moșioară, cu un mic castel, la Morgrève, în Saint-Briac.

Această moștenire neașteptată schimbă cu

totul vederile și felul de viață a lui Trémereuc. Nu părăsi cu totul obiceiul de a scrie, dar înfrângerile pe care le îndurase, îl desgustară de viața zgomotoasă a Parisului. Acum când pâinea de toate zilele îi era cu prisos asigurată, hotărî să se retragă la țară, și să nu lucreze decât când va avea plăcere și numai în ceasurile aducătoare de inspirații. Iubise întotdeauna viața de țară și se grăbi să-și ia în stăpânire moșioara.

Morgrève îi plăcu. Era un fel de castel cu turnulețe, așezat, cale de o jumătate de ceas de Saint-Briac, pe o colină, a cărei una din coaste avea priveliște spre mare, iar cealaltă, acoperită de castani, cobora până la un iaz mărginit de păduri umbroase. Locul era foarte liniștit, rodnic și bogat în păduri, cu colțișoare tainice, de unde prin frunzișul rărit să zăreau stâncele colțuroase ale coastelor și ostroavelor de care marea albastră se izbea prefăcându-se în valuri spumegânde.

Ioan se așează aici cu multă dragoste. O bibliotecă bogată în cărți bune îi făgăduia că n'o să se plictisească în serile lungi de iarnă: ziarele și revistele îl țineau în curent cu mișcarea intelectuală, și pentru ca să mai schimbe puțin felul de viață se hotărî se mai dea câte o raită pe la Paris, de două ori pe an, primăvara și toamna. În cel din-

tâiu an își îndeplini întocmai partea aceasta a hotărîrei ce o luase — ; în al doilea an prietenii îl văzură iarăși venind pentru deschiderea «Salonului». Aducea unei reviste o culegere de poeme câmpenești, ca să dovedească — zicea el — că viața de țară nu-l abătuse prea mult.

Pe urmă nu-l mai văzu nimenea ; nu mai dădu semne de viața nimănui ; tăcerea îi învăluia numele după cum iarba năpădește pe caldarâmul unei străzi părăsite, pe care nu mai umblă nimenea ; și când, din întâmplare, la prânzurile dela «*Marmite*» sau dela «*Macédoine*», vre-un fost prieten întreba despre el, i se răspundea : «Trémereuc ? s'a sfârșit cu el, s'a burghezit, s'a pierdut, l'a înghițit marea». Apoi vorbeau de altceva.

Dar iată ce se întâmplase cu dânsul :

Intr'o după amiază de Septemvrie, Ioan Trémereuc, venea dela Morgrève la Sainte-Briac, prin imașurile bogate din Lancieux. Era o zi frumoasă de toamnă ; cerul părea brăzdat de perdele de nurași alburii prin care se zărea albastru-i nemărginit. O ușoară bătae de vânt răcorea văzduhul liniștit. Marea, care se retrăsese departe, lăsase goale câmpii întregi de nisip auriu, presărate de stânci întunecate, îndărătul cărora se zăreau întinzându-se apele-i verzii și nesfârșite. Toată

firea era liniștită, potolită și parcă înveșmântată în lumini nelămurite și alese, dela albastrul fin care îmbrăca promontoriul capului Fréhel, întăriturile dela Saint-Malo și până la violetul întunecat învesmântând vârfurile dela Rothièneuf.

În clipa când să ocolească o potecă pietroasă care ducea la Crucea Marinarilor, Ioan întâlnește o fată de optsprezece ani care venea dela țărmul mării unde prinsese pește. Avea pe cap o basma de pânză albă, legată sub bărbie, și cu toate că îmbrăcămintea-i de pescăriță era așa de simplă, era una din cele mai frumoase fete din aceste ținuturi dela Saint-Briac, unde femeile sunt renumite pentru frumusețea lor. Fusta de culoare trandafirie, suflecată până la genuchi, lăsa să i se vadă picioarele goale și arse de soare; peptu-i rotund și plin se arăta în toată via sub bluza albastră lăsată liberă, iar gâtul i fraged sprijinea un cap admirabil, o figură rotundă, pârlită de soare, încadrată de un păr negru și creț; ochii frumoși albaștri, și gura-i cu buzele-i cărnoase, surâdeau veșnic foarte atrăgător.

— Vrei să-mi vinzi pește, fetițo? întrebă Ioan, uimit de frumusețea fetei, și numai ca să intre în vorbă cu ea.

Fata care nu părea de loc sălbatică, se opri, se uită lung la cel care îi vorbea și

ărui înfățișare îi plăcu, apoi cu un surâs fermecător care-i descoperi dinții albi și strălucitori, zise :

— Să mă ertați, nu am de vânzare... Il duc bucătăresei dela Morgrève, care mi l'a cumpărat mai dinainte pentru stăpânul-său.

— Stăpânul sunt eu, zise Ioan, și pentru că mergi la castel, vom merge împreună amândoi.

Pescărița roși ușor, surâse iarăși și potrivindu-și pasul după al lui Trémereuc, porni pe drum lângă el.

Lăsară satul la stânga și apucară pe o potecă pietroasă pe unde tufișurile de merisori și frunzișul bogat al castanilor bătrâni, care străjuiau drumul, îi închidea sub un acoperământ des de verdeață. Mergând împreună, intrară în vorbă.

Fata nu era sfiosă și avea un fel îndrăzneț de a privi lumea. După un sfert de ceas Ioan Trémereuc știa că o cheamă Maria-Ange Intel; că tatăl ei, plecat de doi ani spre Terre-Neuve, n'a mai dat semne de viață; că trăia împreună cu mama sa în mare sărăcie, pescuind și lucrând dantele bretone, în așteptarea vre-unui loc, la vre-o casă bogată, unde să se tocmească servitoare.

— Ți-ar place să intri servitoare? o întreabă Ioan. Buzele Mariei-Ange tremurară ușor într'o pornire de tristeță.

— Omul nu face ce vrea, murmură ea, și când e și sărac, se mulțumește cu ceea ce-i dă Dumnezeu.

— Ți-a dat ochi frumoși, șopti ușor Trémereuc, și asta-i un dar destul de frumos!...

Ea surâse într'un fel care însemna: «Asta o știu eu de multă vreme» și ca să mulțumească lui Ioan de vorbele frumoase ce i le spusese, ochii ei albaștri lunecară spre el strălucind ciudat.

Odată vorba pornită în așa fel, pe drumul acesta învesmântat de iarbă și străjuit de copaci, între o fată de opt-spre-zece ani și un tânăr de douăzeci și șase, cu sufletul înclinat spre iubire, lucrurile meraseră de minune. Intr'un loc trebuia să sară un șanț și un pârliaz. Cum era firesc Ioan ridică în sus pe Marie-Ange înlănțuindu-i mijlocul cu brațele, apoi înainte de a o lăsa pe celalalt mal o sărută de două ori pe gât. Fata primi sărutările fără să se supere.

Merșeră apoi multă vreme în tăcere, cam mirați și încurcați ei însăși de întorsătura pe care o luase așa de repede convorbirea lor. În clipa în care se zăriră albind turnurile dela Morgrève, pe d'asupra unei păduri de tei, Ioan Trémereuc zise deodată Mariei-Ange :

— Ți-ar plăcea să intri în slujbă la Morgrève?

Fata se înroși și ochii îi scânteiară:

— Eu ași vrea, de ce nu, numai dacă îmi dă voe mama...

Cum era de așteptat, bătrâna nu se împotrivi. Locul era bun și nu putea să nădăjduiască altul mai bun pentru fiica ei. După opt zile, Marie-Ange veni la Morgrève, îmbrăcată ca de sărbătoare, cu broboada legată în cruce pe piept, și înodată la spate în așa fel ca să descopere gâtul alb pe care odihnea două șuvițe groase de păr negru ca abanosul.

Fu primită ca fată în casă și nici nu trecură două săptămâni și-si schimbă această umilă slujbă în aceia de servitoare întreținută.

Lucrurile s'au întâmplat foarte lesne. Intr'o dimineată ea intră din întâmplare în odaia stăpânului său. Era cu capul gol, și părul-i negru și bogat făcea să iasă și mai bine strălucirea ochilor albaștri închiși și roșeața buzelor ei cărnoase. Ioan îi spusese că e frumoasă și ea zâmbi; îi șopti îndemnător că o iubește și ea surâse sorbind cu plăcere cuvintele de dragoste pe care tânărul ei stăpân i le șoptea la ureche. O luă în brațe, și ea tremură de mulțumire strângându-i mâinele pe piept; rămase lângă el privindu-l duios cu ochii umezi și recunoscători, pe când el o săruta cu foc...

Și astfel, după cum se zice în partea lo-

cului, a cântat grierul dragostei în căminul dela Morgrève. Marie-Ange găsea că stăpânul ei era pe plac, era mândră că o alesese și îl iubea din toată inima, fără remușcări, fără gânduri ascunse. Era o fire blândă, duioasă și-i îngăduia toate fericirile. Ioan care nu fusese până atunci răsfățat de femei, gustă din plin toate plăcerile iubirei împărtășite.

Sunt firi ce par anume făcute ca să înțeleagă dragostea, știu prin felul lor de a fi, toate subtilitățile și toate rafinăriile ei. Marie-Ange era una din aceste firi, și cu nevinovăție, cu o duioșie aprinsă și curată, știu să facă pe Tremereuc atât de fericit, încât uită de toată lumea.

Lumea vorbea mult pe socoteala lor, dar el nu-i băga în seamă. De altfel Marie-Ange avea mult bun simț, și știa cum să se poarte. Nu-și lepădă obiceiurile și portul de țărancă; numai pe cap își pusese o găteală albă în podobită cu dantele fine, iar șorțul-i de mătăasă, strâns bine pe șolduri, arăta mai bine rotunjimea desăvârșită a sânilor rotunzi. Ioan așa cum era o iubea și mai mult și nu se sătura să i-o spună necontenit.

Zilele treceau încet, una după alta, fără nici o schimbare. Ioan vâna, pescuia își îngrijea moșia și trăia din belșug. El, care sosisese la Morgève svelt și slab, acum avea obrajii plini și începuse să se îngrașe. Nu

mai scria de loc, nu se gândea la literatură decât ca să-și prilejuiască pricini de râs, și se înfundase până în urechi în leneșa lui fericire. Când se gândea la timpurile de altă dată, Parisul i se părea așa de îndepărtat și nelămurit, ca și insulele pe care le vedea pe mare dela fereastra lui, și care învesmântate într'o ceață albăstrie, păreau' că se amestecă cu bucățile de nouri pe care vântul le împrăștia departe, pe deasupra mării în zările nemărginite.

II.

Puterea ascunsă care stăpânește viața ome-nească a hotărât înțelepțește ca clipele de fericire să fie rare căci, omul e așa făcut, ca să se plictisească curând de o aceeaș nez-chimbată fericire. Blestemă furtuna și totuș acelaș cer veșnic senin și albastru, îl obosește și-l doboară.

Trecuse doi ani, și Ioan Tremereuc începu să simtă că numai iubirea nu-i îndestulătoare să facă plăcută viața unui poet, chiar când acest poet e un visător și un lenevit. Iubirea Mariei-Ange rămăsese tot așa de duioasă și de pătimășă, vorbele frumoasei fete erau mult mai puțin atrăgătoare decât dezmerdările ei și Ioan simți încetul cu încetul crescând strâmtoarea cercului intelectual în care se

mărginise. Petrecea uneori câte o săptămână la Dinan, mai ales în timpul băilor. Marie-Ange nu se supăra din pricina acestor lipsuri. Iubea prea mult pe stăpânul dela Morgrève pentru ca să nu i se supună tuturor ciudăţeniilor lui. În lipsa unei culturi a spiritului, ea avea inteligenţa inimei — cea mai bună din toate — şi-şi dădea seama foarte bine că vorbele ei de femei neştiutoare nu puteau să mulţumească pe Ioan Tremereuc. Când se întorcea la castel, ea îl primea şi cu mai multă drăgălăşie, şi acesta era singurul mijloc prin care îi arăta neliniştea ce i-o pricinuia lipsa lui.

Intr'o seară pe la sfârşitul lui August, pe când Tremereuc se plimba alene prin împrejurimile zagazului dela Écluse, privirile îi fură atrase dintr'o dată de afişele Cazinoului. Pentru ziua aceea chiar se anunţă propria lui piesă : « *Trifoiul cu patru foi* » jucată de actorii dela Paris în trecere pe la Dinan. În mijlocul afişului citi numele d-rei Pascalina Rey tipărit cu litere deosebite. În suflet îi tresări amorul propriu de autor măgulit; în aceiaş vreme simţi o uşoară bătae de inimă mişcându-i pieptul la amintirea încântătoarei artiste pentru care suspinase atâta altă dată. Hotărî să ia parte la reprezentaţie.

La opt şi jumătate, era unul dintre cei dintâi veniţi, ascuns într'un colţ din sala Ca-

zinoului, și aștepta cu oarecare emoție clipa în care va începe spectacolul.

Aproape de ceasul nouă, orchestra cântă un vals, apoi cortina se ridică și Pascalina intră în scenă. Era tot așa de frumoasă, cu toate că ochii ei erau acum cam stinși, și glasul își pierduse sunetele curate de altădată. Păstrase înfățișarea lingușitoare și stăpânită în acelaș timp, privirea înălțată strălucind sub sprâncenele-i arcuite, și mai ales pieptănătura deosebită a părului ei negru care o făcea să semene cu *Salomeea* lui Regnault. Cu toată sărăcia decorurilor și mediocritatea celorlalți interpreți, Tremereuc simți o plăcere nespusă că poate să-și revadă opera și mai cu seamă să asculte pe Pascalina, care juca desăvârșit și a cărei vervă mușcătoare era salutată prin îndelungi aplauze. După rechemarea dela sfârșit și căderea cortinei ceru să i se arate salonul care sluzea de foyer artiștilor și trimise o carte de vizită Pascalinei.

Câteva clipe mai apoi, ea alergă spre el cu mâinele întinse, fără ca să aibă vremea să-și fi scos îmbrăcămintea de teatru.

— Ce întâlnire neașteptată!.. strigă ea râzând... toți te credeam mort... Mă bucur nespus că te văd aidoma în carne și în case... mai cu seamă în carne.

— Nu voiam să plec fără să-ți mulțumesc,

răspunse Ioan puțin cam încurcat... Ai jucat ca un înger.

— Adevărat?... Sunt foarte mulțumită că ai fost la Cazino... Dar n'ai să pleci așa, cu una cu două... Ești singur aici?

— Da... dar d-ta? adăugă el înroșindu-se.

— Cu desăvârșire singură... Din întâmplare, și ca să fac un bine unei tovarășe, am jucat în astă seară, dar nu cred că voi mai juca; cred că am să plec.

— În acest caz, vei fi așa de drăguță să-mi îngădui să-ți ofer un supeu.

— Primesc... cu condiție ca să supăm la hotelul meu.

Acest hotel era tot acela la care trăgea și Ioan de obicei. La miezul nopții, stăteau unul lângă altul, într'un salonaș, înaintea unei mese frumos luminate, și unde li se servise pește, un pui și șampanie.

Nici vorbă că Parisul și teatrul a fost obiectul convorbirii lor. Pascalina istorisi lui Tremereuc tot ceeace se petrecuse în lipsa lui, în marele oraș. Ii povesti de căsătoria uneia, de pățeniile alteia cu un cântăreț de cafe-concert... Mica Collet care juca așa de bine rolurile de ingenuă murise: Eva cea grasă se căsătorise cu un subprefect, drama lui X... nu reușise... Toate scandalurile de culise le povesti unele după altele ca boabele de mătânii înșirate pe un fir, și Ioan le as-

culta cu cea mai mare luare aminte. Se simția foarte fericit că mai poate auzi vorbindu-se de lucruri pe care le uitase aproape; i se părea că, prin fereastra deschisă, zgomotul vesel al Parisului ajungea până la el. Printre picături, Pascalina îi povesti și întâmplările vieții ei. Părăsise Odeonul, pentru ca să joace într'un teatru de Boulevard, dar se săturase de viața aceasta și acum voia să se retragă. Nu voia să spună faptul că nădăjduise odată să se căsătorească cu unul din cei mai de seamă actori ai teatrului; timp de o lună faptul acesta se discutase cu multă temeinicie; în urmă însă se schimbaseră întâmplările, și de necaz stricase angajamentul. Acum era foarte încurcată. I se propusese să intre la Comedia Franceză, dar nu prea puneă mare preț pe această propunere, și voia mai bine să se ducă în Rusia unde i se dădea un loc de frunte și leafă mare.

— Prin urmare, îi zise Tremereuc, privind-o duios, în clipa aceasta ești liberă?

— Liberă ca aerul.

— Ei bine, știi ce ar trebui să faci? sopti el, amestec puțin de șampanie și de ochii aprinși ai Pascalinei. Dacă ești așa de drăguță, să mergi cu mine și să petreci câteva zile la castelul meu la Morgrève... Voi fi în deosebi încântat dacă voi putea să te găzduiesc în singurătatea pusniciei mele.

Idea aceasta îi plăcu Pascalinei. Bănuia puțin că Ioan Tremereuc avea o oarecare slăbiciune pentru dânsa și un popas de dragoste într'un castel de țară nu ar fi voit să-l înlăture.

— Primesc, răspunse ea întinzându-i amândouă mâinile, pe care Ioan le sărută cu patimă... Slujnica mea îmi cere voe o săptămână pentruca să se ducă să-și vază părinții, care locuiesc pe aici prin apropiere... Îi voi da drumul chiar de mâine, și vom pleca când vei vrea... Castelul e departe de aici?

— Vreo trei leghe.

— Bine, la revedere mâine de dimineată... Până atunci haide să ne culcăm cumiți, fiecare la locul lui.

III.

A doua zi după prânz, o trăsură închiriată ducea spre Morgrève pe Pascalina Rey, însoțită de fericitul Trémereuc. Ziua era frumoasă. Cerul acoperit de nouri albi trimetea zâmbete luminoase vilelor din Dinan, ascunse sub bogăția iasomiilor și trandafirilor acățători. Drumul era încântător, mărginit de pășuni și de livezi, în mijlocul cărora uneori străjuia câte o casă de țară. Din vreme în vreme de pe câte o înălțime, se zărea printre luminișurile stâncelor, marea albastră, pe în-

tinderea căreia se mișcau ici și colo pânze albe : apoi drumul se afundă din nou în pădure, între trunchiurile groase de stejari și castani, prin al căror frunziș bogat se zărea, sau câte un lan de hrișcă cu tulpinele trandafirii sau câte o câmpie unde pășteau liniștite cirezile de vaci.

Pascalina îmbrăcată cu un elegant vesmânt de călătorie, cu o pălărie cu bordurile mari era încântată de această fugă neașteptată. Se simțea desfătăată de cele mai mici amănunte ale drumului : salută drumeții, asvârlea bani micilor păstori care priveau curios la ea de pe movilițe unde erau urcați, cânta cât îi lua gura bucăți de prin operete și râdea de uimirea trecătorilor. Ioan o găsia adorabilă, și ochii lui spuneau restul. îi admira mijlocul strâns într'o vestă de mătăasă vărgată de dungi negre și aurii, sânul rotund ale cărui mișcări ridicau clapele vestei de catifea, picioarele-i micuțe strânse în niște ghete de piele galbenă, rezemate cu lenevie pe scăunașul trăsuri. El respira cu patimă parfumul pătrunzător care-l răspândeau vestimentele comediane și toate aceste lucruri mici și neînsemnate care împodobeau pe această femeie îl minunau și-l stăpâneau.

Dar, cu cât se apropia de Morgrève, simțea cum voia să-l încătușeze firea lui neîndrăzneată.

Nu se mai simția liber, și se întreba cu neliniște, cum va primi Marie-Ange Jutel pe această vizitatoare neașteptată.

Când trăsura intră în curtea plină de iarbă a castelului, și când la sgomotul roților Marie-Ange alergă la ușă, privirea disprețuitoare și întunecată pe care o aruncă asupra străineii nu era de loc încurajatoare. Buzele i se încrêțiră, și cu viclenie, în tăcere, fără să se miște, ca o statuie, se uită la această fată frumoasă, ale cărei isbucniri de răs răsunătoare și ciudata găteală nu-i insuflau nici o încredere. În fața acestei primiri dușmănoase Ioan Trémereuc înțelese că trebuie să se poarte ca stăpân. Porunci scurt să se pregătească cea mai bună cameră pentru d-na Rey — o prietenă a lui care va petrece mai multe zile la Morgrève.

Auzind cum se da această poruncă și într'un asemenea fel înjositor, Marie-Ange tresări, și plecând capul ca un câine bățut, dispăru în întunericul odăiei de intrare.

Pascalina Rey sări din trăsură, își așeza puțin fustele, și în așteptare ca să i se pregătească odaia, încuviință să se plimbe la brațul lui Ioan care părea foarte dornic ca să-i arate cele mai frumoase colțișoare ale stăpânirii lui. Trecură prin sufrageria lucrată în lemn de nuc sculptat și mobilată cu dulapuri împodobite cu arămuri străluci-

toare, prin salonul îmbrăcat în verde unde își juca luminile aurul șters care împodobeau cadrele portretelor bătrânești, și coborâra în grădină, o grădină veche, îndestul de părăsită și în care își mai păstrau mândria câțiva fucși înalți cât pomii, boschete de jasmini și trandafiri agățători. Trecură apoi în livadă, ale cărei ziduri erau ascunse sub verdeață, în care merii gemeau de bogăția roadelor și prunii își lăsau crengile la pământ încărcate de mulțimea fructelor întunecate.

Pascalina izbucnea în strigăte de bucurie; vederea acestei bogății de poame îi reamintea fantaziile și lăcomiile ei de școlăriță zburdalnică. Se înalță în vârful picioarelor, întindea brațele-i frumoase ca să culeagă câte o prună sau câte o alună, și aceste mișcări făceau pe Ioan să prețuiască mai mult zveltețea mijlocului și tinerețea trupului ei.

La eșirea din livadă, intrară într'o pădure de castani care cobora repede spre țărmul unui lac care-și arăta oglinda apelor liniștite printre ramurile pomilor înverziți.

— Acesta-i cel mai frumos locușor de aici, zise Trémereuc sprijinind brațul Pascalinei ale cărei picioare lunecau pe cărărușa prăvălatică și întortochiată care cobora pe țărmul bălței, acesta-i lacul dela Morgrève.

Lacul se perdea în depărtare între două coaste de deal împodobite cu păduri. Pe cele

două țărături ramurile de fagi și de castani se scaldau în apa întunecată presărată cu flori de nufăr.

Rândunele repezi ca săgețile, atingeau din zbor cu aripele lor negre suprafața apelor liniștite. În depărtări soarele pierdut într'o ceață albăstrie își strecura razele printre ramurile copacilor, presărând lumini argintii.

— Ce frumos decor pentru actul al patrulea din Hamlet... zise Pascalina bătând din palme.

O barcă era proptită la mal. Ioan îndemnă pe Pascalina să se așeze în ea și porni să vâslească cu putere.

Malul de dincolo era și mai prăpăstios de cât acela de pe care plecase.

Povârnișul împădurit se ridica drept în sus sprijinit de stânci de garnit care își înălțau vârfurile deasupra apei adânci. O potecă strâmtă ale cărei trepte erau săpate în stâncă, îngăduia să poată ajunge până în vârful colinei. De mai multe ori, Tremereuc trebuia să apuce pe Pascalina de mâini ca să o ajute să urce, și tot de atâtea ori aceste întâmplări îi îngăduiră putința ca să poată admira frumusețea unui picioruș bine strâns într'un ciorap de mătase vișinie, sau să simtă sub brațul său înmlădierile unui mijloc svelt.

Ajunși pe culme, se opriră o clipă: ea, ca să mai răsufle, el ca să-și vină puțin în

fire din turburarea pe care i-o pricinuisese frumusețea actriței.

În vale era un murmur unduios de frunze, o mare strălucitoare de verdeață fragedă; o moară își cânta cântecul mânată de apele lacului; în depărtări se întindeau fânețe, împrejmuite de stufișuri înalte, căpițe de pae și de fân împestrău întinderea livezilor, iar în zări, o șuviță de mare verde-albastră, strălucea în bătaia soarelui.

— Ce înseamnă zgomotul puternic care parcă se ridică din frunzișul copacilor? întrebă Pascalina.

— E zgomotul roților morei dela Morgrève.

— Dar acoperișurile acelea, din depărtare, împrejmuite de căpițe de pae?

— Sunt acoperișurile caselor răzeșești de pe aici.

— Minunat! Știi că poți să stai față cu de Carabas!

Rămase tăcută câteva clipe. Părea că în minte i se petrecea ceva. Apoi, ridicând capul și râzând, zise:

— Firea asta așa de frumoasă, mi-a adus o foame nebună. Dacă ne-am întoarce acasă să mâncăm ceva?

Porniră. Ea se răzema cu drăgălășie de brațul lui Tremereuc, și ochii ei negri îl priveau uneori cu multă duioșie atrăgătoare. El se simțea nespus de fericit.

Mâncară cu multă poftă ; apoi fiindcă Pascalina se simțea obosită, voi să se culce de vreme. Ioan o petrecu până în pragul camerei ei, îi sărută mâinile și se despărți de dânsa.

Când se întoarse în odaia lui, găsi pe Marie Ange prefăcându-se că așează o perdea. Cum o zări, întoarse capul foarte supărat. Simțea că n'are sufletul împăcat și de aceia voi să o împace. O zgudui cu putere de umeri și o sili să se întoarcă spre el.

— De ce ești supărată răutăcioasă ! șopti el. Marie-Ange ridică spre dânsul ochii umezi :

— Da, sunt supărată... Cine e femeia asta ?

— Ți-o spun odată pentru totdeauna... e una dintre prietenile mele... adică nevasta unuia dintre prietenii mei.

— Imi juri că nu ai nimic cu dânsa ?

— Ce gând !... Am întâlnit-o din întâmplare la Cazino ; a dorit să cunoască Morgrèvul și să petreacă aici câteva zile... Nu puteam să-i spun că nu o primesc... Are să plece la sfârșitul săptămânei și s'a sfârșit.

— Să te cred, spui adevărat ?

— La naiba, ai să te încredințezi că e așa... Haide drăguța mea, vino și mă sărută !

Marie-Ange, își rezemă capul de pieptul lui Tremereuc, și strângându-l în brațe într'o

izbucnire de patimă sălbatică, izbucni în plâns ;

— Oh, Ioan, nu mă înșela... nu mă înșela...

IV.

Era cam pe la 20 Septemvrie.

Toamna era în deosebi de frumoasă, senină, plină de soare. Cerul limpede, aerul plăcut, marea liniștită și lucitoare ca mătasa; pretutindeni plutea un miros plăcut de fructe coapte, pretutindeni ciripitul de pasări. Vântul de miazăzi aducea până în livadă, unde Marie-Ange întindea albituri, râsul răsunător al Pascalinei, care stătea la masă cu Tremereuc în sofragerie.

Trecuseră peste trei săptămâni de când actrița era la Morgrève și nici nu se pomenea măcar de plecare. La început, Marie-Ange liniștită de către vorbele lui Tremereuc și încredințată că va pleca curând, se sili să se poarte bine cu mosafira. Se înduplecase și încuviințase chiar să o servească ca cameristă, și Pascalina primi acest serviciu fără multe mofturi; dar pe măsură ce aceasta din urmă își prelungea șederea la castel, neliniștea cuprindea din nou inima bănuitoare și țărăncuțe, și gelozia o încătușa cu putere.

Și cu drept cuvânt avea și de ce să fie așa, căci Pascalina nu-și ascundea întru nimic gândurile ce le avea. Se purta că și cum ar fi fost stăpână desăvârșită la Morgrève, rânduindu-i rostul prânzului și al mesei, culegând fructe, din care trimetea coșuri întregi la Paris prietenilor ei, ducându-se singură să culeagă ouăle de prin cotețe și supraveghind lăptăria, facerea untului și a brânzei. Îi plăcea mult să facă pe castelana, și viața aceasta de țară, care avea pentru dânsa farmecul noutății, îi îngăduia o schimbare plăcută în viața de rătăcitoare.

De altfel, din cea dintâi zi a sosirii la castel, gânduri ambițioase începură să-i chiniască mintea. Se gândea că Trémereuc avea o avere destul de frumoasă, și că ar fi fost plăcut să profite și dânsa de ea, devenind stăpâna legitimă a moșiei dela Morgrève. Tot era mai bine decât să se mărite cu vre-un actor, chiar din cei mai de seamă. Vedea chiar mutra micilor ei tovarășe, când le va anunța căsătoria chiar cu scrisul ei, pe hârtie englezească, și cu eticheta «castelul Morgrève» gravată cu litere gotice. Pentru ca să-și ajungă acest scop n'avea de cât să încante îndestul pe Trémereuc pentru ca să nu creadă că și-a plătit prea scump fericirea, și să-l îndemne să treacă cât mai curând pe la primarul și preotul din Saint-Briac.

Pascalina avea prea mult cunoștința vieții, pentru ca să nu știe ce să facă în asemenea împrejurări. Mai întâi i se păruse originală această întâmplare și voise să petreacă în libertate cu poetul și să-i îngăduie trei sau patru zile de dragoste în sălbătăcia aceia țărăneasă; dar îi veni minte în cap când văzu frumosul domeniu dela Morgrève, și actrița își zise că în loc să-și mulțumească prostește un capriciu, ar fi fost mai bine — și ar fi câștigat mai mult dacă ar fi putut să izbutească să facă pe Trémereuc să se îndrăgostească de ea cu tot dinadinsul.

Și din clipa acea începu să întrebuinteze toate mijloacele pentru a-și ajunge acest scop: toalete meșteșugite și voluptoase, ochiade atrăgătoare, surâsuri fermecătoare. Cu o artă deosebită și cu o grație provocatoare, risipea pentru Trémereuc toate dezmerdările care puteau să aprindă firea lui lesne crezătoare. Neavând nici un pic de sfiiciune, lăsă să se vadă din frumusețea ei tot ce trebuia să-i aprindă tot mai mult dorința de a o avea. Îi îngăduia cu ușurință unele glume oprite, dar când poetul se înflăcăra și i se aprindeau toate dorințele, îi tăia cheful și se ascundea în dosul demnității sale, aruncându-i priviri severe, dojenitoare.

Marie-Ange, căreia gelozia îi deschisese ochii, ghicise toate șiretlicurile acestei femei.

Turbând de mânie, cu inima rănită și zdrobită, își ascundea cu sălbăticie nemulțumirea, sub înfățișarea de viclenie țărănească.

«Ce? parizianca aceasta să ia de bărbat pe stăpânul dela Morgrève?... Mai mergea dacă ar fi fost cu adevărat o Doamnă din lumea mare, dar așa, ce?... O actriță, o stricată»!... Căci Marie-Ange știa tot: Pascalina învățată să vorbească pe față cu cameristele ei, nu putea să se abție să nu povestească toate izbânzile ei din teatru.

Așa dar, ființa aceasta visa să devie D-na Ioan Trémereuc, pe când ea, Marie-Ange, cu toate că iubea pe stăpânul său cu toată puterea sufletului ei, nu se gândise nici măcar în vis, să fie alt-ceva decât servitoarea lui!... Și Trémereuc se lăsa prins în mrejele ademenitoare și în vrăjitoriile dragostei acestei destrăbălate!... Despre aceasta biata fată nici nū putea să se mai îndoiască de fel; o înșela, era prins de fustele acestei paiate care îl târa după dânsa ca pe un câine... Lumea începuse să vorbească... Nu, nu, aceasta era o nenorocire prea mare!...

Pe când întindea albiturile, Marie-Ange se gândea la toate acestea; obrazii i se roșiră de mânie și suferea așa de cumplit în cât nici nu mai avea putere să ridice brațele... În sofragerie izbucnea neconținut râsul obraznic al Pascalinei, care-i străpungea inima.

În sfârșit, eșiră. Ea îi zări cum scoborau încet scările dela intrare, împodobite cu verdeață. Cu capul gol, cu frumosu-i păr negru și bogat fluturând liber pe umăr, actrița dădu brațul lui Trémereuc, iar cu cealaltă mână rămase slobodă mișca pe deasupra capului un eventai ca să se apere de soare.

Marie-Ange, ascunsă după niște aluni, îi spiona fără ca să o poată vedea cineva. Trecură prin livadă, vorbind tare; apoi se înfundară pe sub o alee de castani. Marie-Ange i se păru chiar că Pascalina i-ar fi rostit numele între două hohote de râs. Și atunci nu mai putu răbda; o apucă o furie nestăpânită și, scoțându-și pantofii, mergând cu cea mai mare băgare de seamă, fără sgomot, ca o pisică, se strecură după dânșii, pe sub ramurile copacilor.

Când îi ajunse din urmă, ei ajunseră pe culmea stâncelor care împrejmuiau malul lacului. Glasul mușcător al Pascalinei ajungea foarte limpede până la ea. Și văzu cum se așeză pe o stâncă mai înaltă și Ioan foarte încântat încerca să cuprindă mijlocul actriței. Aceasta căuta să-l liniștească, lovindu-l cu evantaiul peste degete.

— Dragul meu prieten, șopti ea, ești ca toți poeții, nu crezi nici nici pe sfert din ceeace spui în versuri frumoase.

— Pascalino, îți jur că n'am iubit nici

odată pe nimeni decât pe tine !... Da, din ziua de când te-am văzut pentru întâia oară la repetiție, îmbrăcată într'o rochie de catifea cenușie.

— Și de atunci ? Vrei să mă încredințezi că ai suferit mereu de dorul meu ?

— Da.

— Nici o femeie n'a făcut să-ți bată inima în ritmul înflăcărat al pasiunii ?

— Nici una.

— Vorbă să fie !... Dar fata cu ochii albaștri care te slujește ca îngrijitoare ?... Ai curajul să-mi spui că nu i-ai spus, foarte de aproape, că e frumoasă ?

— Marie-Ange ?

— Da, trandafirul acesta sălbatic, care e foarte îmbobocit și căruia, mărturisește, răule ce ești, că i-ai gustat parfumul îmbătător !

— Dacă stăruiești : îți mărturisesc că nici nu am luat-o în seamă... Nici nu poate fi vorba de iubire ; și apoi la dreptul vorbind, poți să te compari cu o slujnicuță pentru care poate să aibă cine-va o slăbiciune de o zi, tu care ești o regină a frumuseții și care ai dreptul la iubirea cea mai arzătoare și cea mai curată ?...

După stânca unde se ascunsese, Marie Ange își mușca buzele și se strângea de gât ca să nu țipe.

Așa dar o nesocotea, o călca în picioare, pentru ca să placă acestei paiate !..

— Și zici că mă iubești mult, reîncepu Pascalina, mă iubești cu patimă?..

— Aș muri pentru tine...

— Eu nu vreau moartea nimănui, din potrivă doresc să trăești și să-mi dovedești că într'adevăr mă iubești... Nu mai sunt acum o neștiutoare, am pățit atâtea în cât cer dela iubire nu numai plăcerile ce mi le poate da... Imi placi foarte mult, și faptul acesta nu ți-l ascund dar țin să fiu iubită temeinic...

— Ce înțelegi prin temeinic?

— Iată ce... De pildă, iubirea ta ar merge până acolo în cât să mă iei de nevastă?

— Când vei vrea.

— Atunci, cu bine... Ești un băiat drăguț și iată mâinile mele amândouă în semn că mă învoesc.

El îi luă mâinile amândouă și le acoperi cu sărutări. Buzele-i neastâmpărate căutau să-i sărute gâtul și obrazii, și cu brațele o strângea de mijloc cu patimă. Dar într'o clipă ea se desfăcu din strânsoarea lui, dojenindu-l: «Nu, nu, drăguțul meu stăpân... Restul după nuntă!..»

În clipa acea veni un băiat să spue lui Trémereuc că morarul din vale vrea să-i spună ceva foarte grabnic. Ioan rugă pe Pascalina să-l erte că pleacă puțin dar se

întoarce îndată și să-l aștepte acolo. Apoi coborî spre șoseaua care ducea la moară.

Rămasă singură se ridică în picioare pe marginea stânței prăpăstioase. Cum era cu părul resfirat în neorânduială pe bluza de cașmir alb, avea o înfățișare nespus de frumoasă, în cadrul acela de verdeață. Privea pădurile bătrâne, întinderea de apă albastră, gospodăriile țărănești scăldate în raze e soarelui, livezile bogate care se întindeau la picioarele ei, și surâdea la gândul că peste puțină vreme va fi stăpâna tuturilor...

În acest timp, Marie-Ange eșise de după stânca care o ascunsese, și încet, pe furiș, ca o pisică, se cățara spre culme.

Pascalina surâdea veselă în lumina puternică care o învăluia și cuprinsă fără voia ei de obiceiul femeii de teatru, dădea din cap, gesticula, gândind la efectul ce l'ar fi făcut pe o scenă având un asemenea decor...

Dar deodată simți că cine-va o împinge cu putere, pământul îi scăpă de sub picioare, și înainte de a fi putut scoate un țipăt căzu în lac cu capul în jos. O clipă se zbătu cu disperare în îmbrățișarea undelor spumegânde și capu-i se ivi deasupra valurilor, în mijlocul nuferilor ale căror flori albe păreau că se amestecă cu părul ei negru spre a-i alcătui o cunună ca unii Ofelii nemângâiate. Ochii ei eșiți din orbite se ri-

dicară cu desnădejde către malul prăpăstios. În clipa aceea, putu să zărească pe Marie-Ange Jutel, îngenunchiată pe marginea stân-
cei, privind-o sălbatic; — apoi se mai zbatu
în cea din urmă licărire de viață încleștân-
du-și mânele în firele de trestii ale căror tul-
pine fragede se îndoiau. Și din nou apele
întunecate îi acoperiră obrazul palid ca de
mort.

Marie-Ange, cu dinții strânși, cu buzele
reci, privea fără să se miște la această agonie.

Când se încredință că actrița se înecase
și nu mai putea să scape, se trase repede
îndărăt înspăimântată de ceea ce îndrăz-
nise să facă. Scoase un strigăt, sălbatec și
alergă disperată să se ascundă ca o fiară
sălbatecă, în inima pădurilor bătrâne...

Și astfel muri Pascalina Rey, într'un decor
frumos și într'o lumină curată, ca la teatru

CUPRINSUL

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Intre două iubiri	5
Floare de măghiran	21
Scrisori vechi	31
Castelul	39
Oea dintâi iubire	49
Amintiri	57
Marie-Ange	61

Caloria 99
S Yak

49. Sextil Pușcariu. — Cinci ani de mișcare literară.
 50. Dr. I. Duscian. — Tuberculoza.
 51. André Theuriet. — Mă-nunchiul de rugioare.
 52. M. Harry. — Nuvele arabe.
 53. C. Flammarion. — Erupția vulcanului Krakatoa.
 54. Chamisso. — Minunata po-veste a lui Petre Schlemil.
 55. Nicolae Gogol. — Poveste.
 56. Douglas Jerrold. — Mus-trările Doamnei Candel.
 57. I. Slavici. — Educațiunea Morală.
 58. E. Renan. — Paginialese.
 59. J. M. Guyau. — Pentru părinți și copii.
 60. H. Macpherson (Jun). — Astronomie populară.
 61. Ivan Turghenief. — Asia
 62. Honore de Balzac. — Al-bert Savarus.
 63. Virgil Carailvan. — Dom-nița Ilina.
 64. D'A n un z i o, Z u c c o l i, O j e t t i. — Nuvele.
 65. André Theuriet. — Pră-vălia la doi crapi.
 66. Zola. — Cum mor oamenii.
 67. Ivan Turghenief. — Intăia iubire
 68. E. de Amicis. — Din im-părăția iubirei.
 69. Andre Theuriet. — Amin-tiri și Nuvele.
 70. H. Taine. — Despre natura operei de artă.
 71. Henry Murger. — Balade.
 72. Artur Gorovei. — Datinel.e noastre la nuntă.
 73. Liviu Marian. — Suflete dinghere.
 74. M. Gorki. — Conovalow.

75. Xavier de Maistre. — Si-beriana.
 76. I. Boteni. — În zile de va-canță.
 77—78. Ivan Turghenief. — Apele primăverii.
 79. N. Cehov. — Nuvele.
 80. Prof. Dr. Petrini-Galatzi. — Tratatamentul general al Sifilisului.
 81—82. E. de Amicis. — Con-stantinopolul.
 83. H. de Balzac. — Colonelul Chabert.
 84. C. Flammarion. — Cata-clismul din Martinica.
 85. Voltaire. — Micromegas.
 86. I. Slavici. — Românii din Ardeal.
 87. J. M. Guyau. — Spre mai bine.
 88. H. Zschokke. — Ionatan Frock.
 89. A. Dumas. — Diana de Lys
 90. H. Taine. — Despre pro-ducerea operei de artă.
 91—92. Silvio Pellico. — Ani de temniță. Vol. I și II.
 93. Xavier de Maistre. — Călă-torie împrejurul odăii mele
 94—95. Clara Tschudi. — Ti-nerețea Mariei Antoneta.
 96. I. Boteni. — Drumuri.
 97. S. Masoch. — Buni și răi.
 98. S. Masoch. — Creditorii.
 99. Chateaubriand. — Atala.
 100. Dr. Th. Mironescu. — Cura de slăbit și de îngrășat.
 101—102. C. Flammarion. — Urania Vol. I și II.
 103. Oscar Wilde. — Pescarul și sufletul său.
 104. I. Ciocărlan. — Inimă de mamă.
 105. Emilia Tăller. — Suc-cesul în viață.

1. Al. Dumas - Tatăl. — Maistrul Adam Calabrezul.
- 107—108. Edmond About. — Grecia de azi. Vol. I și II.
109. H. Sienkiewitz. — Doamna Elzen.
- 110—111. Carles Lane Poor. — Sistemul solar. Vol. I și II.
112. Goethe. — Hermann și Dorotea.
113. Ivan Turghenief. — Faust.
114. Liviu. — Legende Eroice.
115. Teodor Simons. — Pagini Romane.
116. Balzac. — Amorul mascat.
117. M. Lungianu. — La cruci.
118. Edgare Poe. — Povestiri extraordinare.
119. Voltaire. — Prințesa din Babilon.
120. Carl Ewald. — Icoane din viața plantelor și animalelor.
121. V. Vereșaghiu. — Amintiri din războiul din 1877.
122. Pietari Păivărinta. — Nuvele finlandeze.
123. Ouida. — O frunză în vijelie.
124. Leon Tolstoi. — Povestiri populare.
125. Al. Dumas-fiul. — Un pachet de scrisori.
- 126—127. L. Tolstoi. — Cazacii.
128. C. Mendes. — Romanul Roșu.
129. M. Gorki. — Suflete des-nădăjduite.
130. N. Vaschide. — Somnul și Visele.
- 131—132. Tit. Liviu. — Războiul Romanilor cu Hanibal.
133. B. Constant. — Pribeagul.
134. George Ohnet. — Jale și bucurie.
135. Saltikow. — Pov.
136. Al. Cazaban. —
137. Harriet Beec. — Coliba lui moș.
138. Al. Dumas-Tatăl. — doi studenți.
139. Voltaire. — Povestiri.
140. Carl Ewald. — Icoane din viața plantelor și animalelor. Vol. II.
141. Edmond Haraucourt. — Pélisson.
142. V. Rakosi. — Satul meu.
- 143—144. Camille Cocuand. — Suferințele Vu turașului.
145. Arthur Conan Doyle. — Doctorul negru.
146. I. Ciocărlan. — Fără noroc.
147. C. Dem. — Oamenii zilei.
148. I. Dragoslav. — Povești de Crăciun.
149. A. Fogazzaro. — Povestiri.
150. Fr. W. Förster. — Educația cetățenească.
- 151—152. Lamartine. — Raphael.
153. E. Tailler. — Dragoste de scriitor.
154. L. Jacolliot. — Vânătorii de robi.
155. E. de Amicis. — Vechiul Seraiu.
156. Guy de Maupassant. — Strigăt de alarmă.
157. Voltaire. — Suflet curat.
158. G. Ohnet. — Cântecul lebedei.
159. Z. Bărsan. — Nuvele.
160. Sever Pavelescu. — În lumea vegetalelor.
161. I. Turghenief. — Iacot Pasinkof.
162. Varone. — Printre streini.
163. A. Theuriet. — Lumini și umbre.
164. E. Tailler. — George Sand.